

XVI.

VESTNIK

NOTICIERO

mārec-april 1965

DAROVI**Invaldski fond**

J. Sabec, Anglija (v funtih) 2,--

Janez Škrabec 1,—

Karel Mauser 6,—

Anton Oblak 5,—

Skupaj dol. 125,—**Tiskovni sklad**

(Spodaj imenovani darovalci so iz Clevelanda; darovali v USA dolarjih.)

Anton Oblak 100,—

Selak Stanko 1,—

Mary Izanc 5,50

M. Sršen 1,—

Mrs. Narobe 5,—

John Petrič 0,50

(Darovali v arg. pesih)

Šenk Franc, Olivos 100

Berlot Viktor, Castelar 100

Gričar Fr. 20

Magister Albin 20

Rode Tone 20

Sušnik Jakob 20

Skupaj \$ 280

VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij

Predsednik Edi Škulj, upravnik Janez Kralj.

Urednik: Branko Rozman

Ovitek: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju, USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt šterling, evropske države 2.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo Škulj, administrador: Juan Kralj

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No 817.736

V SLOVENIJI SE JE KAJ EPREMEMILO?

V Argentini se pripravljamo na volitve. Ceste so polne volilne propagande. Stene so popisane, plakati vseh vrst so prilepljeni na vseh mogočih krajih, čez ceste so napeljani napisi s propagando. Več kot dvajset strank skuša spraviti svoje kandidate v parlament.

Toliko je tega, da je skoro preveč. Človek se spomni na Slovenijo. Tam ob volitvah ni vsega tega, ker je slej kot prej ena sama stranka: komunistična. In to že dvajset let. Ljudje, ki so včasih toliko vedeli povedati o krščanskem mračnjaštvu, ki naj bi zatiralo človekovo svobodo, so sedaj povsem zadovoljni z enostrankarskim sistemom.

Ne, v Sloveniji se v bistvu ni niti za las spremenilo.

Vozim se v Buenos Airesu v avtobusu in opazujem ljudi. Kaj vse bero. Menda bi v enem samem avtobusu našel časopise vseh ideologij. In so si prav spoštljivi med seboj, saj sme vsakdo misliti s svojo glavo. Časopisi prinašajo karikature vladajočih ljudi, kritiko vladne politike, nezadovoljstvo zaradi cen...

In človek spet misli na Slovenijo. Ljudje bero različne časopise po avtobusih, a vsi časopisi so vladni. Res sme biti kaka kritika, a sistem sam je nedotakljiv, nobene karikature Tita, rajši hvala kot graja. Tudi to tam že dvajset let traja.

Ne, v Sloveniji se v bistvu ni niti za las spremenilo.

Začenja se šolsko leto. Velika skrb za družino je šolstvo. A vzgoja je navsezadnje glavno, kar morejo dati starši otrokom. Res je včasih težko za denar, pa te žrtve se splačajo. In tu v Južni Ameriki imaš šole za vse okuse: državne, provincialne, redovniške, župnijske, protestantske, judovske... Starši odločajo o tem, kam bo šel otrok.

V Sloveniji je šolstvo državno in samo državno. V šoli je uradna vera brezboštvo. Starši ne morejo dajati svojim otrokom vzgoje po zavodih, kot bi oni hoteli. Kot da so otroci last države. Kakšna krivica staršem!

Ne, v Sloveniji se v bistvu ni niti za las spremenilo.

Tu v Argentini pošiljajo starši otroke v razne organizacije. V apostolske, prosvetne, kulturne... Česar ne more otrokom dati dom, to jim naj dasta šola in organizacija. Tako se otrok razvija v zdravi smeri v polnovrednega člana človeške družbe.

Kam naj starši v Sloveniji pošljejo otroka? V komunistične organizacije? V roke ljudem, ki so se svobodno odpovedali svobodnemu pogledu na svet?

Ne, v Sloveniji se v bistvu ni niti za las spremenilo.

BILI SO MUČENI IN POMORJENI

V Novem mestu in okolici je bilo zajetih okrog 1500 slovenskih domobrancev, od katerih jih je bilo vsaj tisoč pomorjenih.

Okrog 300 ranjencev, ki so bili odpeljani iz Ljubljane, so zajeli partizani na Gorenjskem in jih pomorili v Brezarjevem breznu pri Podutiku blizu Ljubljane. Ker v bližini tega brezna izvira studenec, ki se je z mrtvimi zastrupil, so komunisti pripeljali domobrance-ujetnike, da so spravili vse mrličje iz jame in jih pokopali na Toškem želu. Te domobrance so potem partizani poklali z noži.

26. julija 1945 so na Ig pripeljali kakih 600 domobrancev iz bližnjih vasi. Nekaj so jih komunisti pobili takoj za gradom v Iški vasi, druge pa so odpeljali dalje proti Mokreju. Najprej so jih strašno mučili, potem pa pomorili.

Častnike iz 4. polka, vrnjenega 28. maja, so že na oni strani karavanškega predora potegnili z vlaka in jih odpeljali nazaj v predor v smrt.

Iz taborišča nad Kranjem so jih mnogo odpeljali neznano kam, med drugim tudi skupino 200 častnikov in podčastnikov, ki so bili vrnjeni iz Vetrinja 30. maja.

Iz uršulinskega samostana v Škofji Loki so jih z na hrbtu zvezanimi rokami vodili skozi Zgornji Karlovec po Poljanski dolini pod Purfeljce, tam so zavili na vojaško cesto proti Blegašu kakih sto metrov, kjer so jih pomorili. Enaki grobovi so v okolici Škofje Loke in pri Crngrobu.

Iz Škofjih zavodov v št. Vidu nad Ljubljano so ujetnike v množicah vodili na razna morišča, ki pa niso znana.

Večino jetnikov iz št. Vida so odpeljali komunisti v Kočevski Rog. V smeri proti Stari žagi so pobili okrog 14.000 nasprotnikov svojega režima. Najprej so vse prepeljali v Marijin dom ali pa v gimnazijo v Kočevju. Od tam so jih s kamioni vozili na morišča. Domobrancev so tam pobili od 3000 do 4000.

Kako so z njimi ravnali?

V št. Vidu so domobrance prešteli in vodili na postajo. Po 50 so jih natrpali v vsak vagon. Na glavnem kolodvoru v Ljubljani je vlak ustavil. Domobranci so bili močno zastraženi, ljudje so kričali nanje. Po kratkem čakanju so jih prepeljali na dolenski kolodvor. Ker je bil most čez Gruberjev kanal podrt, so morali izstopiti, teči nekaj sto metrov do drugega vlaka, med potjo so jih partizani pretepali s puškinimi kopiti. Tudi pri vratih vlaka, na katerega so stopali, sta udrihala po njih dva partizana z vso silo. Z dolenskega kolodvora je odpeljal vlak naravnost v Kočevje.

Zjutraj so jih v Kočevju prepeljali v domobransko vojašnico. Tam so jim dali jesti pokvarjeno zelje z malo fižola in smrekovih igel. Ker hrana ni bila užitna, so jo domobranci stresali na kup.

Iz vojašnice so jih prepeljali v Marijanišče. Tam so jim pobrali vse železne predmete in celo gumbе. Uklenili so jih. Končno so jim pobrali prav vse.

Vsakdo se je moral obrniti v steno, si zavihati rokave, roke pomoliti nazaj in jih prekrižati. Nato so mu jih zvezali. Potem so zvezali po dva in dva. Med čakanjem je marsikomu postalo slabo, ker so se vezi zajedle v kožo. Namesto vode, ki so jo prosili, so dobili udarce. Spravili so jih na avtomobile. Nazaj obrnjeni so morali poklekati in gledati v tla, da niso vedeli, kam jih peljejo. Na vsak avtomobil so zgnętli kakih 50 domobrancev. Odpeljali so jih proti šalki vasi, potem naprej v Željne, tam so pa zavili na desno. Štirje stražarji, ki so bili na avtomobilih, so z debelo palico tolkli po njihovih glavah.

Avtomobil se je ustavil na morišču. Partizan je potegnil domobrance z avta s kavljem. Razvezali so jih in jim ukazali, da so se slekli. Započili so posameznike po sto metrov dolgi stezi, ob kateri sta stala na vsakin pet korakov po dva stražarja. Ta dva sta vsakęga ustavila in pretepala s koli, ki so vsaj nekateri imeli na koncu navezane krive nože, vinjke. Pred jamo je partizan vsakogar ustavil in ga vprašal po priimku. Komu je ukazal, da je legel na tla, potem ga pa tolkel s palico toliko časa, da ga je ubil. To so delali s tistimi, ki so imeli zlate zobe, da so mu jih izbili, predno so ga vrgli v jamo. Kdor ni bil deležen take smrti, je moral počepniti pred jamo, partizani so pa nanje streljali.

Jama je bila 30 m široka in 30 m globoka. Stene so bile navpične. Vanjo so bile že navaljene na žrtve debele skale. V jami je bilo mraz. Vanjo so neprestano padale žrtve. Nekateri so umrli v trenutku, drugi so bili samo ranjeni, eni so padali v jamo z zvezanimi rokami, drugi spet so znoreli. Grozno vpitje je polnilo jamo. En dan je bilo pometanih v jamo tisoč domobrancev. V presledkih, ko še ni bilo avtomobilov z novimi žrtvami, so metali partizani vanjo ročne bombe in kamenje in streljali z mitraljezi.

Ob mraku niso več streljali. V jamo so zavalili kamenje.

Domobranci so se vedli kot junaki. Ob mučenju niso klonili. Res so bili razočarani nad Angleži, a prepričani so bili, da so se borili za pošteno stvar. Molili so in odpuščali lastnim krvnikom.

Na teh moriščih so končali domobranci, vrnjeni preko Podroščice. Oni, ki so šli skozi Pliberk, so končali drugje. O njih prihodnjič.

(Bo še)

Partizanski odredi Slovenije, ki so bili orodje za izvedbo revolucije, so bili v pretežni večini sestavljeni iz prisilnih mobilizirancev, ki so bili, zlasti njihovi nasprotniki, uporabljeni v prvih črtah kot topovska hrana. Na ta način so varovali „dragocena“ življenja komunistov in dosegli, da so padali nezanesljivi in komunistom nasprotni. V njihovih edinicah je bilo mnogo Italijanov, Mongolov in drugih narodnosti, ki so se borili za „svobodo“ Slovenije. (S. Bitenc, Zbornik 1965, str. 150.)

Cleveland, O. — Slovenska protikomunistična javnost ponovno izraža željo, da naj odbor Zveze DSPB podrobno pojasni vzroke nesoglasij v organizaciji protikomunističnih borcev.

Priznamo, da je bilo čisto razumljivo, da se članstvo DSPB in še bolj slovenska javnost ni mogla zlahka znajti med prerekanji in medsebojnimi očitki, dokler je obstajala samo ena organizacija Zveze DSPB, ker je povsem normalno in demokratično, da v vsaki organizaciji z enakimi načeli obstojajo tudi različna mnenja. Čim se je del članstva izločil iz matične organizacije Zveze DSPB in ustanovil svojo organizacijo z dodatnim imenom „Tabor“, so razlike v organizacijskem postopku in zadržanju tako očitne in tako značilne, da za trezno presojanje ne bi bilo treba več na široko razlagati razlik v organizaciji.

Zmedo povsem povzročajo poročevanja v tisku, kot na primer: „Tabor“ št. 7, str. 130: „Društvo slovenskih protikomunističnih borcev v Clevelandu se je oddolžilo spominu padlih borcev z enourno spominsko oddajo preko radijske oddaje WXEN-FM. Pri oddaji 16. maja t. l. | so sodelovali dr. Milan Pavlovčič, Pavle Borštnik in Milan Zajec. Naslednji dan se je vršilo vsakoletno spominsko romanje k Lurški Materi Božji na Chardon Road, popoldne pa je bila v collinwoodski šolski dvorani kratka proslava.“

Pojasnilo: Radijske oddaje ni organiziralo DSPB Cleveland, ampak samo tri zgoraj navedene osebe. Navedeni prireditelji radijske oddaje niso priredili spominske proslave, ampak so ji nasprotovali in se je niti niso udeležili.

KLIC TRIGLAVA — št. 305, oktober 1964, str. 8: „BIVŠI BORCI SO SE PREIMENOVALI. Na izrednem občnem zboru Društva SPB v Clevelandu je bila 29. avgusta sprejeta resolucija, po kateri bo to društvo odslej poznano kot „Društvo slovenskih protikomunističnih borcev — Tabor“. Namen resolucije je zagotoviti dosednji nepolitični in nestranski značaj društva in omogočiti nemoteno nadaljevanje delovanja organizacije. Clevelandsko društvo je predlagalo, naj se v istem smislu reorganizira tudi Zveza DSPB ter je bil predlog sprejet na 8. rednem občnem zboru Zveze dne 5. septembra v Torontu, Kanada. Zveza bo torej odslej poznana pod imenom „Zveza društev SPB — TABOR“.

Ker Zveza DSPB ne more po časopisju odgovarjati na vsa netočna poročila, odbor Zveze DSPB v naslednjem poročilu daje članstvu in slovenski javnosti svojo dokončno izjavo:

Po rednem občnem zboru Zveze DSPB, ki se je vršil 6. septembra 1964 v Clevelandu, sta novoizvoljeni predsednik Karel Mauser in tajnik Jože Melaher pod naslovom „Jasna beseda“ objavila v Ameriški domovini osnovne pogoje za uspešno delovanje v organizaciji: spoštovanje pravil.

Ameriška Domovina je na to priobčila tudi „Pojasnilo“ organizacije „Tabor“, podpisan od Franceta Gruma in Pavleta Borštnika.

Izjave in pojasnila predstavnikov „Tabora“, ki so jih objavili v Ameriški Domovini, po radiju, v okrožnicah in v njihovem glasilu „Tabor“, bi odbor Zveze DSPB brez težav sproti ovrgel. Namenoma smo ostali mirni in zaupali razsodnosti članstva in slovenske javnosti, da brez pritiska in vsiljivega prigovarjanja z nadaljnim sodelovanjem potrdijo zaupnico sedanjemu vodstvu in delu naše organizacije.

Z zadoščenjem ugotavljamo, da smo z mirnostjo in samo s pozitivnim delom razburjene duhove v splošnem že pomirili in da tudi najbolj zagnani zagovorniki odcepitve organizacije „Tabor“ uvidevajo, da sta dve organizaciji nesmisel in je odcepitev bila prenačljiva, nepremišljena, nikomur koristna, vsem pa škodljiva.

Sedanji odbor Zveze DSPB je s prvo objavo v Ameriški Domovini poudaril, da osnovni red v vsaki organizaciji dirigirajo pravila, ki jih noben posameznik, niti posamezna skupina, nima pravice samovoljno spreminjati in svojim željam prilagojevati. Edino občni zbor, na katerega so vabljeni vsi člani, je redna in zakonita skupščina organizacije, ki more uveljavljati spremembo organizacijskih pravil.

V organizaciji Zveze DSPB dejansko ni več notranjega spora. Predsedniki krajevnih organizacij: Buenos Aires, Toronto in Cleveland, ki imajo že same absolutno večino, plus Gilbert, so točno po pravilih sklicali redni občni zbor Zveze DSPB in vabilo s podpisi pravočasno objavili tudi v Ameriški Domovini. Na ta redni občni zbor Zveze DSPB so bile povabljene vse organizacije z zastopstvom vsega članstva brez ozira na njihovo trenutno opredelitev. Vsi člani DSPB Cleveland, kjer se je vršil občni zbor Zveze, so s posebnim povabilom bili povabljeni na občni zbor.

Občni zbor Zveze „Tabor“ se je vršil tajno, objavljena zastopstva na občnem zboru so bila namišljena ali vsaj nelegitimna (Buenos Aires, Toronto, Cleveland, Milwaukee), ker zastopstev niso poslale organizacije DSPB, ampak opredeljeni posamezniki, kar potrjuje tudi dopis g. Franca Mejaja v Ameriški Domovini, ki določno poudarja, da je bil odsek Milwaukee razpuščen in so potem posamezniki brez članskega sestanka poslali pismeno pooblastilo za občni zbor „Tabor“.

Kakor na razne sestanke nezadovoljnih članov krajevnih organizacij (Cleveland, 29. avgusta) je očitno, da so tudi na občni zbor Zveze „Tabor“ bili povabljeni samo pristaši sklicateljev, ker je večina članstva in celo rednih odborov DSPB zvedela za „novico“ šele po objavi g. Pavleta Borštnika na radiju.

Če ne bi upoštevali škodljivih posledic vsaj v enotnem protikomunističnem nastopanju, so posamezni člani v organizaciji protikomunističnih borcev imeli tudi vso pravico ubrati svojo pot, nikakor pa nimajo pravice uspehov skupnega dela vsega članstva monopolizirati in pripisovati izključno sebi. Organizacijo „Tabor“ so ustanovili 5. septembra 1964 na ustanov-

nem občnem zboru v Torontu in samo od tega datuma se more s svojimi močmi samostojno uveljavljati.

V vednost vsemu članstvu in slovenski javnosti izrecno izjavljamo, da smo do zadnjega trenutka delovali za sporazum, delovali na to, da bi v odborih vsi bili zastopani in se tako nasprotstva ublažila. Vsi naši poskusi in prigovarjanja so bili zviška odbiti. Čim pa je trenutno nerazpoložena opozicija v organizaciji Zveze DSPB ustanovila svojo organizacijo „Tabor“, v matični organizaciji Zveze DSPB ni več notranjih sporov, ampak imamo dve samostojni organizaciji. Nikakor ne dvomimo v idealizem naših prijateljev pri „Taboru“. Mnogi so dolga leta veliko žrtvovali, med vojno in revolucijo dosti pretrpeli, na žalost pa se niso mogli iz svojih čustev toliko dvigniti, da bi doumeli in priznali, da so še tudi drugi požrtvovalni idealisti in da zasluge ne morejo trajno opravičevati samovoljnih prestopkov in ekstremnih napak v organizacijskem poslovanju.

Podpisana sva skupno z vsemi izvoljenimi odborniki prevzela funkcije v odboru Zveze DSPB, da ponovno združimo članstvo in Slovence protikomunističnega prepričanja na demokratčnih načelih medsebojnih odnosov. Po teh načelih imajo vsi bivši borci, vsi sodelavci v borbi in vse žrtve protikomunistične borbe v Sloveniji kot člani enakopravno pravico sodelovanja in soodločanja v organizaciji, brez ozira, kateri slovenski protikomunistični politični stranki pripadajo. Samo v tem je tudi smisel določb pravil, da je organizacija nestrankska (nepolitična ne more biti), da v njej morejo skupno delovati protikomunistični Slovenci različnih političnih prepričanj. Zato se organizacija protikomunističnih borcev ne sme politično opredeljevati in nima pravice presojeti, katera politična skupina bolje zastopa slovenske interese in kateri politični voditelji so dobri ali slabi Slovenci.

Smatramo za velik prestopok namena organizacije in njenega delokroga z organizacijskimi okrožnicami in organiziranim prišepetovanjem politično blatiti zavedne Slovence, ki po svojem prepričanju vedno odločno in javno nastopajo proti komunističnemu nasilju v domovini. Kakšen smisel in uspeh sploh more imeti naša organizacija, če sama med nami podira naše ustanove in jemlje ugled poštenim in zavednim Slovencem, ki so se ves čas skupno z nami izpostavljali v protikomunistični aktivnosti. Če naj ima organizacija sploh kakšen pomen in smisel, mora vzpodbujati in podpirati vsako pametno protikomunistično akcijo.

Pri vsem našem delovanju se moramo nujno zavedati in tudi upoštevati, da smo državljani držav, v katerih sedaj živimo, zato z nobeno nepremišljeno akcijo ne smemo izpostaviti organizacije in članstvo sumničenju naših državnih oblasti.

S tem želimo zaključiti to neljubo javno razpravljanje o naših notranjih organizacijskih zadevah. O teh bomo v bodoče članstvo obveščali na članskih sestankih, z okrožnicami ali potom našega organizacijskega glasila „Vestnik“.

Članstvo krajevnih organizacij Društev SPB se naj po svojem predurku odločijo in to sporočijo svojim odborom DSPB, krajevne organizacije DSPB, katerih naslovov nimamo, novoustanovljena društva in posamezniki naj se v vseh organizacijskih zadevah obračajo na spodaj navedeni naslov Zveze DSPB in nam nujno dostavijo tudi svoje naslove. („Tabor“ si je ves arhiv organizacije pridržal.)

Bratska sloga med članstvom, eno skupno organizacijsko glasilo „Vestnik“ in z izkušnjami iz preteklosti usmerjati delo v bodočnost, so naloge, ki smo jih prevzeli. Prepričani smo, da bo po notranjih trzljajih organizacija močnejša, trdnejša in skupni slovenski steber, ki ga komunisti nikoli ne bodo zrahljali.

Za Zvezo DSPB:

Karel Mauser, predsednik, 1085 East 72 St., Cleveland 3, Ohio

Jože Melaher, tajnik, 1143 Norwood Road, Cleveland 3, Ohio

Dejansko so v Sloveniji višje ne samo cene živil, ampak tudi cene skoraj vseh drugih proizvodov. To lahko razlagamo predvsem z bolj razvitim tržiščem, saj ima Slovenija zelo visok odstotek nekmetijskega prebivalstva. Število kmetov se je skrčilo na šibkih 30 odstotkov od vsega prebivalstva v republiki. Velika socialistična kmetijska posestva proizvajajo zdaj čedalje več glavnih tržnih presežkov, toda še zmeraj ne dovolj in tudi dokaj draga. Denarnih skladov potrošnikov, zaposlenih v industriji in v raznih službah, ne spremlja advekvaten dvig tržnih skladov. Nemara kaže dodati še en razlog, zakaj so cene v Sloveniji višje kot v drugih republikah. Naše komune so izkoristile pravico, da so v maksimalni meri določile davek na promet, in sicer zato, da bi same zbrale sredstva za svoje potrebe ter jim ne bi bilo treba dobivati subvencij. (Vida Tomšič, Naši razgledi 1964, str. 61.

V Sloveniji so cene višje kot po drugih republikah, ker je kmetov malo. (Vida Tomšič ne pove, da je vlada kmete z davki načrtno uničevala.) Cene so višje, ker socialistična kmetijska posestva ne proizvajajo dovolj in ne poceni. (Vida Tomšič ne pove, da je ta posestva ustanovila vlada.) Cene so višje, ker so si občine privoščile pravico (sic!), da ne marajo subvencij od drugod. Človek se sprašuje, kdo ima od takega gospodarstva korist, ker posamezniki na splošno je nimajo. Kolektiv je nima, ker kolektiv sestavljajo posamezniki. Kam gre denar?

MORDA ŠE NISTE BRALI

da so v Bolgariji v protiverski gonji vpeljali sedaj tudi denarne nagrade. Če se mladi par poroči samo civilno, dobi 60 levov nagrade (okrog 50 dolarjev), če ob pogrebu svojci ne zaprosijo za duhovnika in je tudi sicer pokojni umrl brez duhovniške navzočnosti ali priprave, je nagrada 50 levov, za krst sam brez duhovnika in s prijavo na civilnem uradu samo pa srečni starši prejmejo 20 levov... Vsekakor „napredek“ v komunistični praksi, kajne? — Tako nekako kakor pri drugih narodih, kjer posamezni režimski nameščenci dele buteljke, naj si bo v Rimu, Buenos Airesu ali Brazilii (odn. Rio de Janeiro), za „dobro nasmejan obraz“ ob snidenju z domovino...

da je Igor Romanov, direktor „Hiše brezboštva“ v Moskvi, dejal ob letošnjem božiču, da se približno 100.000 oseb udeleži cerkvenih slovesnosti ob božičnih praznikih v 44 pravoslavnih cerkvah, ki so še odprte v Moskvi. „Ta številka je sicer sila majhna v primeri s carskimi časi, a dokler jih bo le nekaj hodilo v cerkev, bo šel naš boj naprej“, je poudaril Romanov. Med obiskovalci je tri četrtine oseb v starosti od 50 let naprej. Sovjetska ustava sicer predvideva svobodo vere, dovoljuje pa tudi protiversko propagando; prepoveduje pa istočasno vsako versko vzgojo mladine pred 18. letom. S tem zadnjim členom je partija najgloblje udarila bodočnost ruske pravoslavne Cerkve...

da je angleški pisatelj Peter Howard, sedaj tudi predsednik gibanja Moralne obnove, ob obisku v Buenos Airesu dejal tudi tole, ko so ga vprašali glede stanja v Vietnamu: „Dejstvo je, da je mnogo katoličanov moralo zbežati iz severnega Vietnama v južni. Ako bi jih Severnoamerikanci pustili na cedilu, bi bili vsi pomorjeni. Je torej zadeva odgovornosti (navzočnost Amerikancev namreč). Nočem izraziti mnenja za ali proti politiki pokojnega Diema v Vietnamu. Imel je svoje nesmiselnosti in tudi slabosti. Imel je sorodnike z napakami. A jih imamo vsi. Morem pa reči, ker sem ga osebno poznal, da ni bil neka fašistična zver, ki je živela sredi pokvarjenega režima, kakor so ga naslikali v svetovnem mnenju. Ta slika je potvorjena. In razširili so zgodbo o preganjanju budistov... dejstvo je, da od 4000 pagod v deželi samo dvanajst ni smelo biti odprtih... in budistični menihi so po Diemovi smrti potrdili, da noben budist ni umrl v času zapiranja pagod... Ne da bi se spuščal v sojenje Diemovega režima in njegove družine Nhu, je samo eno dejstvo: prvič v zgodovini so Združene države Severne Amerike podpirale upor proti redno izvoljeni oblasti v smislu ustave, oblasti, ki se je z vsem srcem borila proti komunizmu, in to oblast podrle.“ — Zdaj je treba plačati posledice, kakor je bilo zapisano v prejšnjem Vestniku. Upamo, da se bodo Amerikanci vsaj nekaj naučili za prihodnje primere. (Štirinajst dni po gornjih izjavah je Peter Howard umrl. — Čudno!)

da je že 47 let mimo, odkar so boljševiki na oblasti v Rusiji. Ob zadnjih spremembah v prezidiju ZSSR je vanj prišel tudi 46-letni Šeljepin, šef komisije za kontrolo stranke in države. Se pravi: nekdo, ki sploh Rusije pod carji ni poznal. Zdaj nekateri menijo, da je prav v teh mladih ljudeh bodočnost bistvenih sprememb v Rusiji, kajti Pravda naj bi sedaj že kar „kapitalistično“ pisala, ko zahteva večjo produkcijo, več neodvisnosti za lahko industrijo napram težki, več svoboščin in manj centraliziranja pri poljedelski politiki in pod. Prav isti menijo, da Kosiginu ni kazalo drugače kakor prositi ameriškega poslanika za oprostitev, ko je maršal Malinovski preveč udrihal po zahodnih kapitalistih, prav zato, ker so mladi v stranki mnenja, da bo treba to in ono popraviti. — Bomo videli...

da je Kosigin povedal ruskemu narodu tole: vojne stroške bomo zmanjšali za 1,6%, plače zvišali za 4,5%, zgradili hiš za 84 milijonov kv. metrov pokrite površine, dali v prodajo več artiklov za kuhinjsko in stanovanjsko uporabo, s čemer bomo morali zmanjšati za 1,8% industrijski razvoj dežele. Če bodo številke držale, bo pokazala bodočnost. Vsekakor so si tuji časnikarji lahko ogledali prvo tekstilno tovarno, ki naj bi že proizvajala po novih metodah: tovarna sama izdelava delovni načrt na osnovi naročil in sama določa plače po storilnosti. Tako so menda že dosegli, da zdaj obleka stane 77 rubljev namesto 86, osebje zasluži 7 rubljev več na dan in kvaliteta izdelave je veliko boljša. — Takšne in podobne novice nas ne smejo spraviti s tira, češ zdaj bo drugače. Režim bo isti, kakor je bil. Dokler v vseh deželah pod sovjetskim vplivom ne bodo dovolili vsaj dveh strank, dokler bodo volitve farsa, toliko časa bodo takšni gospodarski spodrseljaji marsistične ideologije samo reševanje za silo...

da je zun. ministrstvo FLRJ pred nedavnim končalo študij o možnostih odprave vizuma pri obisku jugoslovanskega ozemlja. Seveda naj bi to v prvi vrsti veljalo samo za podanike evropskih držav, ki sestavljajo malo Združeno Evropo (Nemčija, Francija, Italija, Benelux), zatem pa šele za druge. Torej — da se ne bo nihče zmotil, kdor gre na ambasado FLRJ kjerkoli: trenutno še ne more zahtevati, da ga oprostite vizuma. Pove pa jim lahko, da je vodstvo jugoslovanske opozicije — ki je doma ne puste — trenutno v rokah preizkušenih politikov in državnikov Združene Evrope. K sreči imamo Slovenci v krogih teh državnikov svoje stalne predstavnike. In to Titovce boli in jih bo bolelo... a aspirini so še vedno pbceni po vsem svetu...

da imajo v Florenci župana, ki se piše La Pira. Je uradno krščanski demokrat, a precej nagnjen na levo, še bolj kot stolp v Pisi, je gospod pri 60-tih letih, ki živi kot preprost frančiškanski brat. Ta La Pira ima to smolo, da mora županovati precej komunistični občini. Njegov uradni nasprotnik Komunist Fabbiani ima namreč 34,7% glasov volilcev, La Pira pa samo 24,8%. Torej mora La Pira plavati med enim in drugim tokom. On je mnenja, da se more komuniste danes prehiteti samo tako, da hitreje narediš socialno revolucijo (brez krvi) kakor oni z vsem pobijanjem in podob-

nim. In tako se je La Pira nagibal na levo in spet na levo; zdaj res ne vedo več, kdo je bolj na levo: on ali Fabbiani. Še manj pa si znajo odgovoriti na vprašanje: kaj se bo zgodilo, ako se nekega dne La Pira in Fabbiani povežeta? Takrat namreč bi prišlo do prvega uradnega sodelovanja med katoličani in komunisti. Ker laški sistem poznamo iz zgodb Don Camila in župana Pepponeta, si lahko mislimo, kako bosta oba branila svojo ideologijo. Ta pa je več kakor koristi občine Florenca. In če se ne motimo, so bile papeške enciklike pisane za vse katoličane. Zato — četudi bi jih ta ali oni samovoljno kršil, mi jih moramo držati. Danes bolj kot kdarkoli, odkar se nam nudi možnost poti na svoje znotraj katoliške Cerkve. Eno je namreč verstvo doma, ki mora plavati v režimu in njega čereh, drugo pa svobodni slovenski katoliški emigrantje, ki so iz lastnih žuljev postavili dom na via dei Colli 8 v Rimu, dom v Londonu in Parizu, dom v Nemčiji in posadke po Avstriji, da ne omenimo naših domov tostran Atlantika: v vseh teh domovih predstavniki uradnih cerkvenih oblasti doma, ki so odvisne od UDBe, nimajo ničesar iskati. Smo si na jasnem? Cerkev je združenje svobodnih ljudi, med te spada tudi svobodna slovenska emigracija, ki v tem položaju predstavlja narod, ki ni svoboden, kakor tudi niso popolnoma svobodni njegovi cerkveni vodniki. Podrediti so torej ukrepom, ki jih nesvobodni morajo objavljati, se pravi tajiti osnovno svoboščino: pravico do veroizpovedi, pravico do svobode življenja brez strahu!

da je na 8. kongresu KPJ — kakor poroča svetovni tisk — bilo sprejetih 71 rlovihi članov v centralni komite in odstranjenih 44 veteranov. Seznama žal še nimamo. Vsekakor je Svobodna Slovenija že začetkom februarja poročala, da med Slovenci-delegati ni bilo nikakih odhodov med veterane. Se pravi: odšli so srbski in hrvaški pa macedonski veterani. Brez dvoma pa se je na tistem kongresu moralo zgoditi nekaj, česar trenutno še ne bomo mogli ugotoviti (a čas bo prinesel svoje!): Tito se je branil ponovno sprejeti generalno tajništvo, menda je imel celo solze v očeh, ko je videl veličino sprememb in menda ga je samo Jovanka pregovorila, da je še ostal. Zdaj je Kardelja, ki ga v Ljubljani nihče noče videti, ker je navaden narodni odpadnik, in Rankoviča, ki je razvpit, zakrila zvezda veljaka Vlahoviča. Bomo videli, kdo bo bolj uren, ko bo v Belem dvoru sprememba. Oseb namreč, ne režima; gre za režim, ne za osebe. — Sicer pa berite Zbornik Svobodne Slovenije, kjer p. Zdešar popisuje konec Kidriča in Lovrenca Kuharja, berite Glas Slovenske kulturne akcije, kjer popisuje vsakdanji boj za obrambo slovenstva in naših izročil... Razvoj gre v smer vedno večjega naraščanja prostostrelcev med partiji, kajti narod bo aparat partije nekega dne pogнал v goščo...

da je kardinal Višinski po podpisu sporazuma med Madžari in Vatikanom protestiral, kajti v dogovoru je đoseženo manj, kakor je on sam že izboksal na Poljskem za svoje vernike proti Gomulki. Zgodilo se je namreč, da so madžarske komunistične oblasti takoj po podpisu postavile v Rimu svoje semenišče in določile predstojnika, ki je prišel iz Madžarske.

Samo res hitremu posegu madžarskih emigrantov — katerim čestitamo — se je treba zahvaliti, da ima tudi svobodna madžarska emigracija danes svoj zavod v Rimu. Svoj zavod, ki ga emigracija vzdržuje. Tak zavod, kakor je naš via dei Colli 8. In tega bomo branili, pa če pošlje ambasada ne vemo koliko steklenic jeruzalemčana... Je tako? Samozvanih slovenskih „diplomatoŕ“, ki doma v družini niti slovensko ne govorijo, ne priznavamo!

da je v področju meje med Zahodno in Vzhodno Nemčijo bilo precej razburjenja, ko je zaradi neresnosti nekaterih časnikarjev završalo med prebivalstvom: na cedilu nas bodo pustili Amerikanci, če pride do vojne, kajti načrt predvideva uničenje obrobnih predelov z atomskim orožjem. Šele na Renu bi pričeli z resno obrambo. — Takó govorice, takó komentarji. Ne smemo pozabiti, da bodo v Nemčiji kmalu volitve in da je vsak glas dobrodošel v deželi, kjer praktično ni več razlik med volilnim programom krščanskih demokratov in socialistov. Oboji hočejo čim večje blagostanje nemškemu narodu. Tako je tudi prav. A sleherno blagostanje prinaša s seboj tudi nevarnosti. Ena od teh je možnost nove vojne. Nihče je ne jemlje v poštev prav resno, a volilni bav-bav je... Torej, zaženimo krik in vik, morda bo nasprotnik izgubil nekaj glasov. Tako je v malem tudi med nami. Imamo poklicne kričače, ki ne znajo obdržati mirne glave, še manj pa obnašati se v urejeni skupnosti. Zato kriče, kadar vidijo, da je poleg zasebnih omizij še kaj več. Povsod vidijo samo nevarnosti, prodor, zasedanje položajev — kakšnih le neki med emigracijo?! — in obračanje na en mlin. Gorje, če vse ne teče takó, kakor si nekaj gospodov misli. Tudi med nami borci! — Ste brali razmišljanje Karla Mauserja v prejšnji številki? — In se najdejo ljudje, ki zanje Mauser ni nič kljub 32 knjigam, ki jih je napisal!!! — Jih poznate, knjige... in tudi ljudi, ki o Mauserju tako govore? — Če jih ne, pišite uredništvu, pa vam bo odgovorilo

da je nemški kancler Erhard, ki je krščanski demokrat samo po politični registraciji ne pa po prepričanju, končno le pristal — kljub drugačnemu gledanju ljudi, ki so proti današnji Evropi (večinoma so doma na angleškem otoku ali pa v Evropi, pa jim je pripadnost kakršni koli bratovščini več kot blagor narodov!) na de Gaulleov koncept Evrope. Erhard in drugi z njim (vsi v ozadju) so se ustrašili možnosti dogovora med Parizom in Moskvo. Ljubše jim je še vseeno generalovo mnenje o novi Evropi, v katero spadajo vsi narodi do Urala. Tudi Rusi. Tako si je mogoče razlagati, da je madžarski zunanji minister Janoš Peter ob odhodu iz Pariza, kjer je bil na obisku, dejal: „Do dna bomo preštudirali misli francoske vlade o neodvisni Evropi.“ — Tako se bo morda zgodilo s francoskim predorom, kakor se je pri nas z nemškim: stoletja smo se borili proti Nemcem, desetletja branili Maribor, da smo po tem doživeli veliko tragiko: komunistična Slovenija ima danes kontratiranih več Nemcev, kakor jih je kdaj koli na Slovenskem bilo. Se pravi: pri nas je bil prodor nasproten. Česar ni zmogel Hitler z orožjem, je naredil Adenauer s svojo doktrino. Lepo spričevalo za „jasno in trdno prekaljenost“ komunističnih borecev pod „nesmrtnim očetom“...

da je v predvidenem nasledniku maršala Tita Veljku Vlahoviču mogoče opaziti skromno prisposodobu bodoče Jugoslavije. Vlahovič je namreč v španski državljanski vojni (1936-39) izgubil eno nogo. Se pravi: Jugoslavija bo stala na eni nogi, druga bo umetna. Umetna se pravi: ali ameriški dolarji ali nemške marke ali novi franki. Bog daj, da bi umetna noga služila bolj ko prava, saj je to trenutno edina pot do vsaj skromne osvoboditve. Je žalostno dejstvo, a se moramo z njim sprijazniti. Gospodom pa, ki so odvisni od režima v FLRJ, moramo povedati: ne bodite preveč poslušni, ne dajte si sedaj odrezati ene noge. Izrabite obe in se postavite na to stran! Čim prej, tem bolje. Sicer vas čaka isto kakor Durinija in Demšarja! — Je tako?

da imajo na Poljskem prav takega Mikuža ali Lampreta, kakor sta slovenska. Piše se Boleslav Piasecki. Uživa vso državno podporo pri svojem razkrojevalnem delu. Izdaja edini „katoliški“ list dnevnik, pa različne knjige in okrožnice. Menda mu denar prihaja iz dobičkov raznih „verskih zadrug“, ki so jih prav v ta namen ustanovili. „Ne moremo častiti naših svetnikov, ne da bi redili Piaseckega“, je dejal neki pošten duhovnik, ki se skupaj z drugimi bori proti državni organizaciji Pax (naša Cirilmetodovska bratovščina). Gonja proti kardinalu Višinskemu in cerkveni hierarhiji na sploh je šla tako daleč, da je sedaj 64 dostojanstvenikov poslalo vdanostno pismo kardinalu, kjer omenjajo med drugim, da je „preganjanje popolnoma koordinirano... spominja na čase pod Stalinom, ko so se iste osebe žutile upravičene napadati Vašo eminenco, ji groziti z zaporom in jo poniževati... izločiti Vas od poljskega škofovskega zbora, uničiti visoki moralni ugled, ki ga uživata med poljskim narodom... zato izjavljamo, da kot odgovorni za naše škofije pred Bogom in Sveto stolico štejemo metode gibanja Pax, njegovo zadržanje in taktiko kot nečastne za Cerkev v naši deželi. Dasi se hvalijo, da zmanjšujejo težave, s katerimi se bori Cerkev, je res ravno nasprotno: povečujejo težave. Bog nas obvari pred Paxom!“ — Tako na Poljskem. Pa doma v Sloveniji? — — — Kje, kako, kdaj bo kaj podobnega, ko so pa razmere iste, še slabše kot na Poljskem?

da je 4. februarja poteklo 20 let od Jaltske konference. Velja zapisati, kar je ugotovil Arthur Conte: „Najbolj važna konferenca v zgodovini ni pustila za seboj nobenih drugih uradnih tekstov kot nekaj zaključnih fraz ob koncu (11. februarja) in nekaj strani tajnega protokola“ (vstop Rusije v vojno proti Japonski itd.). Samo vojaki so na tisti konferenci zapisali nekaj nasvetov (med katere je spadalo tudi vračanje po vojni), sicer so pa edini zapiski o konferenci v spominih Churchilla, Stettinusa, Prynasa, Harrimana, Hopkinsa, Leahyja in Deane-ja. Edini, ki še ni nič povedal, je Charles Bohlen, nekdanj poslanik v Beogradu in specialist za sovjetsko politiko. (Kdo v USA ali Kanadi se bo lotil prevajanja izvlečkov za Vestnik? — Vsem bo ustregel. Torej...)

da je cena najbolj preprostega bombnika na dolge proge enakovredna letni plači 250 učiteljev ali stroškom za gradnjo 30 fakultet za 1000 študentov ali namestitvi 75 bolnišnic s 100 posteljami ali 50.000 traktorjem.

da so pred časom v Španiji ustrelili nekdanjega rdečega borca Joaquina Grimaúa, ki se je vrnil v domovino po nalogu rdeče ilegale, da bi spet organiziral odporiško gibanje. Takrat so zapisali, naj bi bil Grimaú zadnja žrtev revolucije. Zdaj sedi v zaporu 60-letni Justo López de la Fuente, ki je med revolucijo pobil 64 ljudi. Zbežal je v Francijo in pred nedavnim zaprosil za povratek. Francove oblasti so mu dovoljenje odklonile, da bi se tako izognile sodnijskemu postopku. Vendar je de la Fuente prišel domov ilegalno, bil prijet in obsojen na 18 mesecev zapora. Zdaj bodo komunisti vsega sveta zakričali, češ da je spet nova žrtev v Francovih kremljih, obenem pa nagnali dolgo vrsto „odličnikov“, da bodo podpisovali prošnje za pomilostitev, omenjajoč, da je Franco danes že tako oslavljen politično, da si tega ne bo upal odreči. — Če nekdo vsaj malo pozna špansko kri, potem bo mirno zaključil: če že komunisti hočete dopovedati svetu, da sem slabič, potem bom dal de la Fuenteja ustreliti. In tako bodo komunisti pognali novo življenje v smrt... (Tudi na FLRJ ambasadi so nekomu svetovali, naj ne gre domov na obisk zaradi možnosti osebnih maščevanj; oni mu sicer dovoljenje dajo, pa...)

da je v Siriji meni nič tebi nič na dnevnem redu uničevanje političnih nasprotnikov režimo, ki gre čisto na levo. Vodi ga general Amin El Hafez, ki je v svojem postopku daleko prehitel vse sedanje obnovitelje arabskega sveta, tako Nasserja, Arefa kakor Ben Bello. In medtem ko so oči vsega sveta uprte v Vietnam, kakor da bi bila samo tam nevarnost, se porajajo komunistični režimi v Siriji, Sudanu, nekaterih predelih Indije; se pravi, da Hruščov s svojim pojmom koeksistence šele sedaj žanje, ko ga ni več. Koeksistenca je čisto navadno uspalvalno sredstvo. Kdaj se bodo merodajni zbudili? Pa tudi tisti, ki mislijo, da je za nekaj sto kvadratnih metrov zemlje doma treba iti trikrat tedensko na ambasado ali pa enkrat tedensko v potovalno agencijo spraševat, če je že prišla ladja s „paketom“ od doma...? Kdaj?

da Tito s svojim „nevtalizmom“ odpira sovjetom vrata na zahod, smo trdili že davno in še trdimo. Zdaj se z obiskom vzhodnonemškega Ulbrichta v Egiptu jasno kaže, da je Titov najljubši omiznik Nasser že tako prevzgojen in izgrajen, da se lahko spusti korak dalje v svojem „nevtalizmu“. Nasser namreč meni, da je egiptovska družina zdaj že toliko trdna, da lahko prenese sleherno komunistično propagando, ker jo bo na vsak korak sposobna uničevati s svojim nacionalnim gledanjem. S tem bo Nasser po eni strani dopustil svobodno širjenje komunističnih gesel, obenem pa na drugi strani preganjal komuniste, če bodo hoteli državi škodovati. Kje bo meja med enim in drugim, še ne vedo. „Eno je bodočnost komunizma med arabskimi narodi, drugo pa politično preganjanje njega ideologov,“ je bilo zapisano v nekem uvodniku Al Ahrama, uradnega glasila Nasserjeve vlade. Se pravi: Nasser bi bil rad v prvi vrsti, ko bodo Arabci kontrolirali kot nacionalisti med njimi zaneten plamen komunizma, bil bi pa tudi rad med prvimi, ki bo iz te nevarne igre izboksal koristi na zahodu. Zdaj grozi z Ulbrichtom, kakor je včasih s sovjetsko

pomočjo. Če mu bo igra uspela, bo šel arabski svet za njim, če ne, bo isti svet z njim vred zgrmel v sovjetskih republikah. V tem primeru bo Tito v Kremlju odlikovan.

da je ukrajinski škof Slipyj, zaprt od Rusov leta 1945 in osvobojen na prošnjo Janeza XXIII. leta 1963, zdaj postal kardinal. Po prihodu na svobodo je bil nekaj časa po nasvetu Janeza XXIII. nastanjen v tihem in samotnem kraju, kjer se je lahko pripravljaj na veliko srečanje s svetom, ki ga v 18 letih zapora ni mogel videti. Zdaj je v Rimu in dela: obnovil je izhajanje ukrajinske mesečne revije Bogoslovje, začel objavljati serijo knjig z naslovom Zgodovinski pomniki Ukrajine, v katerih bodo zbrani vsi podatki o odnosih med Vatikanom in Ukrajino, postavlja temelje Katoški ukrajinski univerzi v Rimu in na čelu svojih 15 škofov v zdomstvu preraja življenje ukrajinskih katoličanov, vse pa v duhu priprav za delo v domovini, kadar bo svobodna. Slipyj in njegovi škofje dobro ločijo pojme: eno je katoška cerkev v zasuznjeni Ukrajini, drugo pa ista cerkev v svobodi na zahodu. Gredo torej po dveh poteh, kar je edino prav. Kažejo pa s tem pot tudi nam Slovencem v zdomstvu. Zdaj bolj ko kdaj koli, ko bo pričo dogovora med Vatikanom in Beogradom treba misliti na emigrant-skega škofa tako za Slovence kakor Hrvate. Spectator

Kakšne so razmere pri nas (v arhitekturi)? Stara miselnost še trdglavo prevladuje. Nismo še osvojili kot rutino teamskega načina dela, pač pa si pravico do vmešavanja v arhitekturo in odločanje o izrazito strokovnih problemih lasti preveč ljudi brez primerne kvalifikacije... Po drugi strani pa se — ker domače gradbene industrije skoraj ni — arhitekt na račun ustvarjalnosti izčrpuje pri vsakem projektu znova v tehničnih problemih, v rokodelskem projektantskem naporu. Rezultat je lahko le rokodelska arhitektura, ki ob največjih naporih zmore doseči kvečjemu nivo evropskega povprečja.

Biro je še delovišče rokohitrea in stimulira površnost, polovičarstvo, obrtništvo v arhitekturi... Natečaji še daleč niso pri nas praksa, marveč so le sporadičen, kampanjski pojav. Selekcija je preneznatna, ker v birojih princip šefovstva duši mlade elemente in zavira napredek (Stanko Kristl, Naši razgledi 1964, str. 71.) — Uboga arhitektura, še bolj ubog slovenski jezik, ki ga Kristl mrcvari!

Končno pa je resnična umetnost zmeraj humana in aktivna ter je treba le želeti, da se čim svobodneje razvija resnična ustvarjalnost, ki bo najlažje opravila z raznimi „deviacijami“, o katerih govorite. (Vida Tomšič, Naši razgledi 1964, str. 62.)

Te besede je povedala ista Vida Tomšič, ki je zatrla ljubljanske Perspektive.

Direktor Anton Orehar – monsignor

Za nikogar med bralci Vestnika gornje besede ne bodo več novica, saj jo je naš tedenski tisk razširil že po vsem svetu, kjer svobodni Slovenci v zdomstvu žive.

Ni novica, je pa prilika, da tudi borci, živeči v Buenos Airesu, g. direktorju k imenovanju najprej lepo čestitamo. S tem je Sveta stolica na predlog buenosaireškega nadškofa in kardinala Caggiana samo javno izrekla priznanje delu in naporom, ki jih g. direktor že ves čas svojega dušnopastirskega dela med Slovenci v Argentini doprinaša za čim bolj uspešno in trdno vsidrano versko življenje med nami. Temu osebemu priznanju, ki ga g. direktor resnično zasluži, moremo z veseljem dodati tudi dejstvo, da je s tem imenovanjem bilo izrečeno priznanje vsem našim dušnim pastirjem, preko njih pa tudi vsej naši zdomski skupnosti v Argentini.

Za nas borce ima imenovanje še poseben pomen: v času, ko so se nekateri trudili, da bi dosegli odstavek vseh direktorjev dušnega pastirstva med Slovenci po svetu, z direktorjem Oreharjem na čelu, je Vatikan modro odločil svoje: direktorja Oreharja ni samo potrdil na njegovem mestu, ampak mu je dal imenovanje monsignorja.

Naša vera v Sveto stolico je bila utrjena, naše upanje povečano in naše veselje je bilo razumljivo.

S čestitkami g. direktorju gredo tudi prošnje vsem soborcem: molimo za naše dušne pastirje, da bomo ob njih vodstvu srečno prebrodili dnevne težave in tegobe.

*ZDSPB in vse krajevne organizacije, konzorcij in uredništvo
Vestnika žele vsem borcem in vsem Slovencem v zdomstvu
blagoslovljeno Veliko noč 1965.*

† Ing. Albin Mozetič

Pokojni Albin Mozetič ni bil samo visok funkcionar Shellove družbe, tudi ne nekdanji predsednik Društva Slovencev v Buenos Airesu in agilen član slovenske zdomske skupnosti. Bil je najprej in predvsem Slovenec s silno globoko vero, bil je vzoren družinski oče in bil je prijatelj, svetovalec, pomagač komur koli. Ing. Mozetič nam je bil Slovencem v zdomstvu ponos: zato, ker je v tujem svetu uspel, zato, ker je za slovenstvo živel in delal.

Zdaj ga ni več. Med nami borci, katerih član je bil, med bralci Vestnika, katerega naročnik je bil, je nastala vrzel. Toliko hujša, kajti v ing. Binetu je živel mož, ki bi bil v danem trenutku osvoboditve domovine najbolj potreben doma kot strokovnjak, človek visoke kulture in nastopa, mož na mestu, kamor bi ga narodove potrebe postavile. Njegova smrt je tako udarec ne samo za družino, za zdomstvo, ampak tudi za novo, nekoč svobodno domovino.

Nam borcem mora biti vzgled zaradi svoje širokosti, odprtosti, naklonjenosti bližnjemu, pa zaradi vztrajnosti in delavnosti. V zdomstvu ga bomo pogrešali, saj je prezgodaj odšel od nas.

Kogar bogovi ljubijo, umre mlad, je bil star pregovor. Božja previdnost je odločila, naj ing. Bine pride k njej po zaslužen plačilo. In tam bo mislil na svoj rod, ki ga je res iz srca ljubil.

Hvala mu za opravljeno delo, slava njegovemu spominu!

Vdovi in sinovom naše sožalje.

DSPB — Buenos Aires.

† Janko Jazbec

V 75. letu starosti je v Córdobi umrl zaslužni javni delavec in odločen demokrat Janko Jazbec, starosta Osrednjega odbora za Obnovo Jugoslovanskega sokolstva, zvest naročnik Vestnika in neizmeren rodoljub.

Pokojni Jazbec je spadal v vrsto tistih narodnih mož, ki so za ideale svobode in lepše bodočnosti slovenskega naroda dali svoje najboljše: od prostovoljstva na Koroškem do vztrajnega društvenega dela med obema vojnama, do odločne narodne linije proti komunistični med revolucijo in v zdomstvu je pokojni Jazbec pokazal celega človeka. V tem ga moramo spoštovati, saj je storil vse, kar je bilo v njegovi moči in še mnogo več, ca bi bilo na Slovenskem enkrat spet res lepo. Trdno je veroval v lepšo prihodnost, pridno garal in vzgajal, zraven pa vedno bil pošten in značajan.

Naj počiva v miru!

V PRIPRAVAH NA DVAJSETLETNICO

V tem letu, ki je dvajseto, odkar so se v domovini izvršili zadnji in najhujši dogodki revolucije, ki so uvedli dobo duhovne in telesne nesvobode, pa tudi dvajseto leto, odkar smo izbrali svobodo v tujini, bo naša skupnost izvedla vrsto prireditev in dejanj v počastitev mrtvim in opomin živim.

Društvo Zedinjena Slovenija v svoji izvedbi pripravlja sledeče:

1. Prvo nedeljo v juniju bo v buenosaireški katedrali spominska maša za padle in pobite borce in druge žrtve revolucije, ob udeležbi kardinala prevzv. Antona Caggiana. Isti dan dopoldne bo položen venec na grob generala San Martína.

2. Spominska proslava bo pripravljena tako, da bomo k njej lahko povabili argentinske osebnosti in občinstvo. Zato bo ta prireditev v dvorani, ki je v strogem mestnem središču, in to verjetno v petek, 18. junija, ob 21. Ta čas in kraj je bilo potrebno izbrati zaradi večje verjetnosti, da se prireditve udeležijo osebnosti, katerih prisotnost bi dala večjega poudarka in po katerih bi se vsa skupnost razmahnila, naša problematika pa našla več razumevanja.

3. Za zastopnike dnevnega in revijalnega tiska in poročevalskih agencij bo prirejen sprejem s koktajlom, na katerem bodo gostje prejeli nekaj informativnega materiala, v nevezanem razgovoru pa bodo prišli v osebni stik z našimi bolečinami in težnjami.

4. Pripravlja se natis brošure, ki naj v kratkem besedilu, a z zelo vredno in prikupno opremo opozori argentinski svet na naš narod ter njegovo preteklo in bodočo usodo. Brošura bo v velikem številu razdeljena med argentinske cerkvene, politične in vojaške osebnosti, kulturnike in časnikarje, preko rojakov pa tudi med druge osebe, ki imajo stik z nami in bi se jim radi predstavili.

5. Javen lepak, ki bo razobešen po vseh važnih krajih v mestu, naj opozori vso javnost na našo dvajsetletnico.

Upravni svet Zedinjene Slovenije je sprejel in naložil izvedbo tega programa v prepričanju, da je potrebno vzbuditi ob tej obletnici širok in ugoden odmev v tukajšnji javnosti. Zato je vse točke treba pripraviti tako, da zaradi skromnosti ali nepripravljenosti ne bo razlogov za zadrego.

Uspeh prireditev in dejanj bo zato nujno odvisen od sodelovanja in finančne zmogljivosti. Oboje, delo in stroški, pa predstavlja veliko breme. Zato prosimo vse rojake za velikodušno naklonjenost.

ZEDINJENA SLOVENIJA
osrednja organizacija
Slovencev v Argentini

MOLITVENA ZVEZA

za slovensko domovino

(Mesečni molitveni nameni)

Januar

Ob 20-letnici vetrinjske tragedije bomo mesec za mescem v duhu obiskovali množična grobišča v Sloveniji in molili za povečanje naših mučencev, da bi oni pri Bogu dosegli rešitev naše domovine. — Ta mesec se bomo spominjali domobranskih ranjencev, poklanih v Brezarjevem breznu pri Ljubljani.

Februar

Pri Radovljici je pokopanih okrog tisoč domobrancev. — Molimo zanje ta mesec in priporočajmo jim zadevo edinosti med slovenskimi protikomunističnimi borci po svetu. Da bi zaradi politike ne onečaščali njihovega spomina.

Marec

V knjigi „Vetrinjska tragedija“ je na strani 157 pregleden zemljevid Slovenije z množičnimi grobišči slovenskih mučencev. V bližini Slovenjega Gradca je naznačeno morišče za kakih 300 komunističnih žrtev. Molimo zanje ta mesec in priporočajmo jim versko vzgojo slovenske mladine.

April

Pri Ljubniku je pokopanih okrog tisoč domobrancev. Molimo zanje in priporočajmo jim moralno vzgojo slovenske mladine doma in po svetu. Da bi ji grobi materializem in pohlep po uživanju ne uničil višjih idealov.

Maj

Pri Škofji Loki (Brezno) je pokopanih 500 žrtev brezbožnega komunizma. Molimo zanje in prosimo jih, naj pri Mariji, Kraljici mučencev, dosežejo milost, da se kmalu vrne v raj pod Triglavom kraljestvo Njenega božjega Sina, kraljestvo pravice, ljubezni in svobode.

Junij

Ves mesec junij so umirali naši najboljši, zato bomo ta mesec še prav posebno molili zanje in v duhu obiskovali največja grobišča na slovenski zemlji, v Kočevskem Rogu, ki hranijo okrog 10.000 slovenskih mož in fantov. Prosimo jih, naj pri Bogu dosežejo, da bi se že enkrat ustavilo neusmiljeno uničevanje nespočetih in nerojenih slovenskih življenj.

Julij

„Kakor poročajo iz Iga pri Ljubljani, so v noči sv. Ane, t. j. 26. julija, s kamioni pripeljali kakih 600 domobrancev... Nekaj so jih pobili takoj za gradom v Iški vasi, druge pa odpeljali dalje proti Mokrcu“ (V. t. 79). — Molimo za te mučence in priporočajmo jim spreobrnjenja slovenskih komunistov.

Avgust

Drugo največje množično grobišče slovenskih žrtev brezbožnega komunizma se nahaja blizu Celja pri Hudi jami (2000). Molimo zanje in priporočajmo jim slovensko študirajočo mladino doma in po svetu, da se ne bi zastrupljala s „tujjo učenostjo“.

September

Teharje, kraj nesrečnega spomina, je bilo prizorišče strašnega mučenja slovenske narodne vojske, in tam v bližini se nahaja tudi manjše skupno grobišče. Molimo za te mučence in za njih mučitelje, da bi v Sloveniji že skoraj končalo boleče mučenje slovenskega kmeta.

Oktober

Tudi okrog Trbovelj in Hrastnika je mnogo grobov slovenske mladosti. Molimo za vse te pomorjene in jim priporočajmo slovenske rudarje, da ne bi ginevali v bedi in krivicah, temveč mogli zaživeti človeka in kristjana vredno življenje.

November

Blizu Novega mesta je pokopanih okrog tisoč domobrancev. — Molimo zanje in priporočajmo jim to važno slovensko mesto, ki ga zadnje čase zelo potujčujejo „južni bratje“. — Kdaj bo slovenski narod „na svoji zemlji svoj gospod“???

December

Tudi pri Krškem in Brežicah so množična grobišča slovenskih mučencev. — Molimo zanje in prosimo jih, da bi Slovenija ne bila še naprej gospodarsko zapostavljena, ampak da bi se razvijala v skladu s slovensko pridnostjo in varčnostjo, ne pa v zlorabljanju slovenskih žuljev in trpljenja.

Centrala „Molitvene zveze“

Da je štirideseturni delovni teden navadna zvijača, so z drugimi besedami priznali komunistični prvaki sami, ko so ob njegovem uzakonjenju razglasili, da delovne norme tudi poslej ostanejo iste, t₀ je tedenske. Z drugimi besedami povedano, mora zdaj delavec v 40 urah opraviti delo, za katerega je potreboval 45 odnosno 48 ur, toda plačanih ima samo 40 ur, ker jih je pač toliko dejansko opravil. (M. Jan, Zbornik 1965, str. 171.)

POVEJMO SI ODKRITO

V svojem „Pojasnilu“ (Amer. Dom. 5. okt.) sem povedal, da milwauška podružnica protikom. borcev ni bila zastopana ne na občnem zboru Zveze v Clevelandu in ne na občnem zboru nove Zveze-Tabor v Torontu. Zato, ker se tu nismo nič razgovarjali o občnem zboru v Clevelandu, za katerega pa smo iz Amer. Domovine sicer vsi vedeli. In nič se nismo razgovarjali o občnem zboru v Torontu, za katerega pa je tu razen Franceta Mejača le redkokdo vedel. (V „Pojasnilu“ sem z imeni omenil 5 članov, ki niso nič vedeli za občni zbor v Torontu. Je bilo pa še več drugih, ki niso vedeli zanj. Na občnem zboru Triglava 18. okt. se je oglasil Bambič in rekel: „Saj tudi jaz nisem nič vedel.“ Pa je Bambič dosti blizu Mejača. Nekaj dni po mojem članku mi je Mejač p'ó telefonu dokazoval, da je posameznike spraševal in jim povedal glede občnega zbora v Torontu na svatbi. Toda tista svatba je bila 5. sept. zvečer, torej takrat, ko se je občni zbor v Torontu že vršil.)

Moje „Pojasnilo“ je bilo pojasnilo Zvezi-Tabor, ki je v Amer. Domovini javno povedala, da so bili v Torontu zastopani tudi milwauški borci. Zato nisem v njem nič omenil predsednika Triglava Franceta Mejača. Triglav sam pa sem omenil le v zvezi, da je bil Triglav odsek borcev pri Zvezi računat kot samostojna podružnica. Sicer sem pričakoval, da se bo od Zveze-Tabor kdo oglasil na moje „Pojasnilo“, nisem pa pričakoval, da se bo oglasil Mejač. Z „Odgovorom“ me je prisilil, da bolj natančno razložim ves položaj.

Glavna Mejačeva misel je bila, da se je na Cvetno nedeljo borčevski odsek Triglava razpustil. Res je Mejač tisti dan sporočil, da odstopa in precej drugih, naj rečem večina drugih. A če je on odstopil in drugi za njim, jaz nisem in nekaj drugih tudi ne. Če je Mejač smatral, da je s tem odseka konec, je v zmoti, kajti drugi smo čutili, da smo še člani Zveze in da s tem odseka še ni konec. Zato sva z župnikom p. Klavdijem sporočila g. Lamovšku: „Naše društvo se bo do nadaljnjega omejilo na lokalno delovanje“. In kaka dva meseca kasneje mi je Mejač sam priznal, da sem prav naredil, ko sem takole sporočil Lamovšku. (Je pa poleg vsega tegale še to, da samo občni zbor lahko razpusti odsek.) Podružnica Zveze je tako obstajala naprej. Poleg Lamovška so to priznavali tudi odborniki Triglava tu. Kot zastopnika odseka me je sept. povabil tajnik Limoni na pripravljeno sejo za občni zbor Triglava, ko sta bila občna zbora v Clevelandu in Torontu že mimo. In na občnem zboru Triglava je I. Kunovar izjavil: „Modic je bil zastopnik podružnice do danes. Šele danes je razrešen.“ Na tem Triglavovem občnem zboru so navzoči sklenili, da odsek borcev v društvu preneha. Do tega dne (18. okt.) je podružnica Zveze obstajala ne glede na to, da je Mejač kot predsednik Triglava tako hitel pokopati jo spomladi, nato pa še enkrat v avgustu. Pa je bil ravno on vsa leta za to, da naj hodo borci tu le odsek Triglava.

S tem, da je Mejač sporočil v Toronto zastopstvo tukajšnjih borcev, je šel mimo še obstoječega odseka in mimo mene kot predstavnika odseka in odbornika društva. Ni zdržal, da bi počakal do odbčnega zbora, da se reši vprašanje odseka. Tako pa se je kot predsednik društva Triglav, ki „uradno ne pripada ne eni ne drugi skupini, ker je društvo strogo nepo-

litično" (torej ni ne za demokrate ne za republikance), hitro odločil in poslal pooblastilo za zastopstvo na občni zbor v Toronto, ki pa ni bil nikjer objavljen. S tem svojim načinom je bil podoben možu, ki se je na tihem oženil z drugo ženo, medtem ko mu je doma živela še prva.

Na svatbi 5. sept. me je Fr. Mejač vpraševal po tem in onem okoli Zveze. Morda je hotel zvedeti od mene kaj o občnem zboru v Clevelandu, o katerem sem jaz vedel le, da se vrši drugi dan 6. sept. Ker pa je javno povedal v Amer. Domovini, da je poslal v Toronto pooblastilo za zastopstvo 10 posameznikov od tu (ali so res vsi pristali pred občnim zborom, to je njegova in njihova zadeva), zato ga jaz ravno tako javno vprašam: Zakaj kot zastopnik odseka in odbornik Triglava nisem bil toliko vreden, da bi mi povedal, da se vrši občni zbor Zveze-Tabor v Torontu. S kakšno vago tehta borca in s kakšno mero jih meri, da je desetim (?) to zaupal, meni in drugim pa ne. Vsi smo bili borci, vsi imamo po pravilih vse pogoje, da smo člani organizacije, a kljub temu so samo nekateri bili vredni posebnega zaupanja. In ker sem slišal, da so skoro enako tako postopali v Clevelandu in Torontu, da so samo nekatere klicali na posebne sestanke in nato na občni zbor Zveze-Tabor, bo zato Mejač ustregel meni pa vsem borcev, če bo pojasnil, kakšne lastnosti mora imeti sedaj slovenski protikomunistični borec poleg tistih, ki so v pravilih, da je vreden zaupanja.

Če se vprašam, zakaj se je Mejaču spomladi tako mudilo z odstopom, bi našel samo eno razlago: ker je odstopil glavni odbor Zveze, zato je odstopil tudi on. — Med letom sem večkrat premišljeval, ko so prihajale okrožnice od Lamovška, zakaj pravzaprav je glavni odbor Zveze v marcu odstopil. Saj so bili izvoljeni z veliko večino na prejšnjem občnem zboru. Po mojem bi morali vztrajati do prihodnjega občnega zbora, četudi bi okoli njih streljali kanoni in pokale granate. Nobenega pravega vzroka nisem mogel najti. Morda zato ne, ker nisem bil vreden posebnega zaupanja, da bi kaj več zvedel iz ozadja. Sedaj pa sem vedno bolj in bolj mnenja, da je odbor Zveze spomladi odstopil zato, da naredi „Big Show“, da zbudi čim večjo pozornost, kar pa ni potegnilo, kot so pričakovali. Zato mi je sedaj jasno, zakaj Lamovšek toliko mesecev ni sklical občnega zbora. Pa bi ga bil moral sklicati po enem mesecu, vsaj pa po dveh.

V svojem odgovoru omenja Mejač, da spor v Zvezi ni bil poravnán. Ker tudi drugi tako pišejo in govorijo, imam jaz tole vprašanje: kdo naj bi se razgovarjal in s kom, da bi se spor rešil? Prejšnji odbor je odstopil. S tistim, ki je odstopil, se ne razgovarjaš več. Kdor je odstopil, je odstopil. A v pojasnilu Zveze-Tabor, ki sem ga bral v septembru, je bilo rečeno nekako tako, da bi se morali razgovarjati s tistim odborom Zveze, ki je spomladi odstopil. Kdo? Predsedniki društev? S kom? Z Lamovškom? Meni vse to ne gre v glavo. Sem pa mnenja, da je samo občni zbor za take reči.

Še ena reč v Mejačevem odgovoru mi pade v oči. Štirje predsedniki krajevnih društev, ki so sklicali občni zbor v Cleveland, so mu bili premalo, čeprav so v teh društvih tri četrtine članov Zveze. A občnega zbora v Torontu ni sklical noben predsednik, vsaj javno ne, kot je po pravilih treba. In za tako hud prestop Mejač ne najde nobene besede. — Tole mi pri vsem tem ne gre v glavo: občni zbor v Torontu ni bil nikjer javljen, zato človek nič ne ve, kdo ga je sklical. Pa vseeno sedaj odbor Zveze-Tabor piše in govori, da je bil to 8. redni občni zbor zveze. Če se ne držiš pravil, še takrat ne, ko sklicuješ občni zbor, potem delaš samo zmešnjavo in razdvoj. In Mejač namesto da bi kot predsednik Triglava, „ki

uradno ne pripada ne eni ne drugi skupini“, pomagal razdvoj držati nazaj, ga je pa celo porival naprej, s tem, da je takó hitel s pooblastilom za občni zbor Zveze-Tabor v Torontu, kamor so bili na tihem povabljeni samo taki protikomunistični borci, ki so po mnenju Mejača in po mnenju Zveze-Tabor vredni posebnega zaupanja. Jaz sem krepko izkusil, da takega zaupanja nisem vreden, čeprav sem bil vaški stražar od vsega početka in nato slovenski domobranec do Vetrinja.

Da moje „Pojasnilo“ gotovo ni koristilo naši slovenski protikom. skupnosti, tega mnenja je Mejač. Kot zastopnik tukajšnje podružnice Zveze sem letos malo bolj natančno bral domobranske Vestrike. Zato vprašam, ali ni Mejač bral Kociprovega članka v Vestniku Borcev, ki meče blato vse vprek in prav na vse? Res, da je Vestnik malo manj poznan kot Ameriška Domovina, a če ga kdo od nepoklicanih hoče dobiti, ga bo slej ko prej dobil. Dalje, ali ni bral v Vestniku borcev 1963 članka od Planinška, ki obrizge prav vse in dene vse v nič, razen seveda tistih, ki so vredni posebnega zaupanja. (Zato so ga seveda vzeli v glavni odbor Zveze-Tabor.) In v tistem Vestniku Borcev so javno natisnjene vse okrožnice, ki jih je meni spomladi pošiljal prejšnji odbor Zveze, ki je odstopil. Zato bom rekel: Mejač vidi majhne reči, ne vidi pa velikih. Preceja kebre, požira pa slone in vole.

Vidim, da sem že preveč napisal. Če se dolgo nabira, se nazadnje veliko nabere. Zato bom nadaljeval.

Ravno tiste dni, ko sem bral v Amer. Domovini Mejačev „Odgovor“ na moje „Pojasnilo“, sem dobil pismo od Franceta Kozina iz St. Catharines, tam pri Niagari. Glede na moje pojasnilo, da tukajšnja podružnica ni bila zastopana na občnem zboru v Torontu, pravi, „da je dolžnost nas vseh, da organizacijo ohranimo in ne uničujemo“. Nato pa pravi, da nima namena učiti me, da pa ima „pravico opomniti vsakega, ki morda nevedoma in nehote pomaga ruševalcem naše organizacije“... Hudimana, če torej poveš po resnici, da podružnica ni bila zastopana ne v Clevelandu ne v Torontu, ali s tem že pomagaš rušiti organizacijo bivših borcev? Krepka nejevolja me je pograbila.

Ko sem drugič prebral pismo, pa je nejevolja popustila v meni. Zato ker mi je Kozina napisal v pismu reči, ki mi pojasnijo cel kup zadev v Zvezi in okoli nove Zveze-Tabor, česar doslej nikakor nisem mogel razumeti. Ker v pismu ni nič osebnih reči in celo pismo govori samo o zadevah slovenskih protikom. borcev, bom kar dobesedno prepisal nekaj stavkov. Sem prepričan, da je prav, da jih vedo vsi borci. Takole pravi: „Zavedati se moramo, da naša borba v času trajajoče revolucije ni bila omejena le na en cilj, pač pa smo vedeli, da bo z uničenjem komunizma naša naloga dati narodu pravo in zaslužen svobodo in demokracijo.“

Premišljal sem, kaj mi je Kozina hotel povedati. Kaj je svoboda, približno vem. Občutili smo to takrat, ko so italijanski fašisti rogovilli po Ižanskem in nas gnjavili. Vmes pa so od časa do časa komunistični partizani imeli svojo republiko nasilja. Kaj je demokracija, to pa je zame kar težje. Starejša hči ve povedati, da to pomeni splošno volilno pravico, politične stranke, da večina odloča, da mora biti „check and balance“ pa še kaj zraven. Za te reči sem pa jaz kar zmeraj.

Bil sem ves čas pri Vaških stražah in nato ves čas pri slovenskih domobrancih, a kot se spomnim, se takrat nismo razgovarjali o demokraciji. Zato ne, ker smo bili prepričani, da bomo po vojski imeli zopet tolikšno

svobodo kot prej, ko smo lahko šli ob vsakem času čez hribe in doline, ne da bi nas ustavil kak žandar. Pri stražah in domobrancih smo se trudili, da preženemo partizane in ustavimo njih nasilje, skratka, da komunizem ne bo zmagal. Se pa ne spomnim, da bi se razgovarjali kdaj o tem, da bomo dali narodu po vojski boljše demokracijo. Seveda pa bom rekel, če je demokracija to, kar je zgoraj rečeno, potem moram biti zanjo. Za na bolje: sem jaz zmeraj.

Nisem bil pa gotov, ali tudi France Kozina tako misli. Nekaj časa nisem mogel pogruntati, kaj je hotel povedati s tem, da bo naša naloga dati narodu **boljšo** demokracijo. Morda je hotel reči: boljše, kot je bila tista pred vojsko. Ker pa so v demokraciji, kot vidim tu v Ameriki, tako važne politične stranke, potem je Kozina verjetno hotel reči, da so domobranci imeli namen dati narodu politično stranko, ki bo boljša kot prejšnja.

Še dve drugi trditvi sta v Kozinovem pismu, ki jih moram povedati borcem. Takole je zapisal o občnem zboru v Clevelandu: „Oni, ki so vprizorili občni zbor v Clevelandu, se zavedajo, da so to storili, ker hočejo doseči nekaj, kar jim nalaga stranka.“ Nato pa pravi: „Prišel bo čas, ko se bomo sramovali, da smo se kdaj z njimi družili!“

Ko sem premišljeval te besede, nisem najprej vedel, ali Kozina misli ameriške demokrate ali republikance, ali pa na koservative in liberalce v Kanadi. A kmalu mi je postalo jasno, da misli na slovensko stranko pred 20 leti. Najbrž na bivšo stranko SLS. — Jaz se te stranke bolj malo spomnim, ker sem bil takrat premlad, a slišal sem o njej večkrat, ker je bil naš oče župan v Vrbljenju in je bil izvoljen po stranki SLS. Spomnim se še, da sem slišal imena dr. Korošec, dr. Kulovec, dr. Krek in še več drugih, da so bili pri vrhu stranke. Ko sem prišel sem v faro Sv. Janeza, sem zvedel, da je bil pri stranki SLS precej važen tudi župnik Gabrovšek, ki je umrl nekaj prej, ko sem jaz prišel sem. Proti koncu vojske sem slišal večkrat o Narodnem odboru, ki ga je vodil dr. Basaj, še več pa sem slišal o njem na Koroškem, največ pa tu v Ameriki iz domobranskega Vestnika.

Meni ne gre v glavo, da bi Krek, Basaj in morda je kje še kdo drug od prejšnje stranke, imeli tolikšno moč, da bi mogli kar ukazovati tistim, ki so se zbrali na občnem zboru Zveze v Clevelandu. Saj Ameriška Domovina prinese razne reči iz življenja v Clevelandu in Torontu, a da so ljudje od bivše stranke SLS tako močni, da regirajo več kot pol občinske politike v Clevelandu in v Torontu, o tem pa še nisem bral. Zato Kozinu ne verjamem, da imajo ti ljudje tolikšno moč, da kar ukazujejo, kaj je treba narediti.

Da pa Kozina zares misli tako, to čutim iz njegovih besed, ko pravi, da bo prišel čas, ko se bomo sramovali, da smo se družili z njimi. Ne vem, katere ima v mislih, ali Kreka, Gabrovška in druge? Če tako misli, potem se moram jaz sramovati svojega očeta, ker je bil izvoljen za župana po stranki SLS. (Sedaj na stara leta živi v Buenos Airesu.)

Če pa misli na tiste, ki so sklicali občni zbor v Clevelandu, potem bom rekel, da so ga sklicali samo taki možaki, ki so bili vaški stražarji in domobranci in četniki in imajo po pravilih vse pogoje biti člani Zveze, kot jih imam jaz. Vsi so se borili proti komunizmu, sedaj pa pravi Kozina, da bo prišel čas, da se jih bomo sramovali. Jaz razumem tako, da se jih on že sramuje.

Vseeno pa sem se začel tolažiti in sem rekel pri sebi: morda pa je vse tole samo mnenje Franceta Kozina. A moje tolaženje samega sebe ni trajalo dolgo. Spomnil sem se, da sem spomladi dobival okrožnice iz St.

Catharines, kjer je prejšnji odbor Zveze imel svoje seje. Ker Kozina živi tam in pravi, da ima izkušnje kot član lanskega glavnega odbora Zveze, zato gotovo dobro pozna razmere okoli prejšnjega odbora Zveze. Mojega tolaženja pa je bilo čisto konec, ko sem kmalu po prejemu njegovega pisma zvedel, da je Kozina tudi v odboru nove Zveze-Tabor. Doma smo rekli za tistega, ki je bil pri komandirju v štabu, da precej več v kot mi, ki smo bili stalno zunaj na terenu. Zato sem prepričan, da Kozina precej več ve ravno zato, ker je v vodstvu. Sem pa tudi prepričan, da enako kot Kozina misli cel glavni odbor Zveze-Tabor.

Sedaj mi je jasno, zakaj se vode okoli Zveze niso in niso hotele pomiriti in uvesti, zakaj so morale biti kar naprej kalne. Sedaj tudi razumem, zakaj so nekateri borci tako pisali čez bivše slovenske politike, kot da je sedaj greh, če je kdo delal v slovenski politiki. (Vidim, da tu v Ameriki ni prav nič greh biti politik.)

Jaz nisem proti temu, če kdo pokritizira prejšnje stranke, če pove tako kot se za možakarja spodobi. So tudi našega očeta kritizirali, ko je bil župan. A kdor je bral dolgi Kociprov članek letos v začetku leta, pa Planinškov in Pleškov članek in že prej razne članke drugih, je moral priti do prepričanja, da je bivša stranka SLS in Krek in Narodni odbor sedaj naš največji sovražnik, proti kateremu je treba iti v boj. Po teh in drugih člankih zgleđa, kot da je sedaj najpotrebnejša lastnost slovenskih protikomunističnih borecev, da čimbolj krepko udarjajo čez bivše slovenske politike. Se sprašujem, ali je to tista lastnost, ki je potrebna, če imaš namen dati narodu boljšo demokracijo. Sedaj se ne čudim več, da je prišlo do razdvoja med borci. Sem pa prepričan, da se komunisti doma zlobno smejejo v pest, kar vidijo, da nekateri protikomunistični borci tako devljejo v nič vse, kar je v zvezi z bivšo stranko SLS, z Narodnim odborom, Krekom, itd. Si najbrž mislijo: le tako naprej, kar pridno opravljajte to delo, saj predvsem to si želimo od Slovencev zunaj po svetu.

Sem pa sedaj radoveden, kako bo tu Mejač za naprej vodil Triglav, ko je tako hitel poslati pooblastilo za občni zbor Zveze-Tabor, ki ima namen spraviti skup gibanje za boljšo demokracijo, kot je povedano v Kozinovem pismu. To pomeni gibanje za politično delo in organizacijo. Razumem pa sedaj nekatere reči za nazaj, ki so se tu zgodile. Imele so svoje korenine v St. Catherine's pri ljudeh, ki so bili prej v glavnem odboru Zveze, ki je spomladi tako nejnunaško odstopil, in ki so sedaj v novem odboru Zveze-Tabor.

V začetku oktobra sem se srečal s pisateljem Mauserjem v Lemontu. Rekel je: na občni zbor v Clevelandu nas je zbrala tista misel in tista volja, ki nas je nekoč zbrala v Vaških stražah in nato pri domobranci. Ni nas sklicala nobena stranka, nobena skupina od zunaj, nobena obljubljená čast ali nagrada. Zveza borecev je neodvisna od vsakogar. Ravno tako pa Zveza nima pravice, predpisovati posamezniku kaj in kje delajo izven Zveze. Ali je posameznik republikanec ali demokrat, ali je včasih pripadal stranki SLS, to je samo njegova zadeva. V to se Zveza ne sme vtikati. — To je možka beseda! Mar ne delajo ravno tako-le ameriški veterani, ki ne vprašajo, ali si demokrat ali republikanec, ampak nastopajo skupaj kot bivši vojaki. Zato pa so, kot ve povedati starejša hči, tako močna „pressure group“, so tako vplivni. Sem prepričan, če bi bivši slovenski protikom. borci imeli do političnih zadev tako stališče, kot ga imajo tu veterani — saj je v pravilih Zveze bilo mišljeno tako — potem bi ne prišlo do razdvoja med borci.

Vsak človek ima pravico, to priznam, da začne novo organizacijo za politično delo. Toda začne jo naj odkrito in javno, a ne kot vojak, ne kot bivši vojak, ne kot bivši protikomunistični borec, ampak kot civilni človek, kot državljan. Če so se nekateri slovenski borci odločili za novo politično gibanje, za boljšo demokracijo slovenskemu narodu, kot pravi Kozina, potem naj bi to storili moško in odkrito in brez vsakega slepomišenja. Namesto tega pa so šli in ustanovili za namen „boljše“ demokracije Zvezo-Tabor, ki so jo pripravljali, to se vidi sedaj, celo leto. Pri tem pa skušajo obračati pozornost borcev drugam. Zato so „odkrili“ nevarnega sovražnika v bivši stranki SLS in proti sovražniku mora iti borec v boj. Med vojsko smo merili junaštvo po tem, kako se je kdo izkazal v boju s partizani, sedaj pa zgleda tako, da se junaštvo meri po tem, koliko se kdo izkaže v boju proti bivši SLS. Meni vse to ne gre v glavo zato, ker vidim, kako veliko vlogo igrata v ameriški politiki obe stranki. In mislim, da je podobno v Kanadi.

Veliko šolo sem letos naredil, ko sem vse tole dožvel. Sedaj bolj razumem našega očeta, ki mi je doma večkrat kaj povedal iz politike, pa je zmeraj pri tem rekel: ti vsega tega še ne razumeš sedaj, ker si še mlad. Boš pa razumel pozneje.

Za konec bom rekel tole: jaz sežem v roke vsakemu protikomunističnemu borcu. Pričakujem pa od njega, da se me ne bo sramoval, ker ne udarjam vse vprek po bivši stranki SLS in po bivših slovenskih politikih. Naj bo za vsakega borca važno samo to, da sem bil ves čas vaški stražar in ves čas slovenski domobranec do zadnjega dne. Milwaukee, novembra 1964.

Jakob Modic

V 18. in 19. poglavju se dotika (Milan Vidmar v svojih Spominih, op. ur.) kočljivega vprašanja svoje razporoke in nove poroke ter opisuje v zvezi s tem kar presenetljivo vlogo škofa Rožmana, ki da mu je svetoval prestop v pravoslavje, da si olajša in pospeši razporoko — pač skoraj edinstvena intervencija katoliškega škofa, povrh še hudega fanatika, ki bi od njega ne pričakovali, da bo priporočal prestop v drugo, „razkolniško“ konfesijo. (Božidar Borko, Naši razgledi XIII, str. 317, 317.)

Ninamo Vidmarjevih Spominov, da bi ugotovili, v kakšnem smislu Vidmar postavlja gornjo trditev. Vemo samo to, da škof Rožman ni mogel nasvetovati prestopa v pravoslavje: bil je preodličen teolog in preskrben dušni pastir (Borko to imenuje „hud fanatik“), da bi mogel kaj takega izjaviti. To bo potrdil vsak objektivni poznavalec velikega škofa. — Ali se je potem takem Vidmar zlagal? Ne, ni nujno. Ker pač ni bil teolog, je mogel napačno razumeti škofove besede. Škof bi mogel reči: „Ko bi bili vi pravoslavci, bi se mogli razporočiti!“ ali kaj podobnega. — Božidar Borko naj pomiri svojo vest: od škofa ni pričakoval, da bo priporočal prestop v drugo konfesijo — naj bo trdno prepričan, da tega škof nikdar ni storil.

Višji delež narodnega dohodka za šolstvo

Glede osebnih dohodkov prosvetnih delavcev je stanje na osnovnih šolah prav gotovo najbolj nezadovoljivo. Še pred nekaj meseci je bilo zlasti med učitelji precej takih, ki so prejeli manj kot 25.000 dinarjev na mesec... Tudi nagrajevanje na srednjih šolah je popolnoma odprto vprašanje. Denimo primer srednje tehniške šole v Ljubljani: lanskoletno povprečje za začetnike je znašalo 35.000 dinarjev in tistega, ki odhaja v pokoj, 60.000 dinarjev. Tako se torej nagrajujejo profesorji na eni najpomembnejših šol v Sloveniji... Kje so torej vzroki za tako neugoden položaj šolstva, da moremo ugotavljati celo izrazito zanemarjenost? In, ko to vsi skupaj enodušno ugotovimo: kje so vzroki, da se ukrepa tako počasi? (Naši razgledi XIII, str. 344)

ŠKODA, DA NI FINŽGAR VSEGA TEGA PREJ VEDEL.

Finžgar je moral likvidirati vsa svoja „posestva“, ki jih je „obdeloval“: Novo založbo, kateri je predsedoval 28 let in od katere je deloma živel, je poklonil „državi“ s sedmimi milijoni dinarjev prihranka. Jegličev dom je nesel v dar Slovenski akademiji znanosti in umetnosti... Vincencijeva družba, v kateri se je udeleževal v krščanski ljubezni, je izgubila delokrog in pomen... Le Mohorjevo je rešil. Toda tudi ta je izgubila cerkveni značaj družbe, postala je zadruga s predsednikom

in odborniki, s komunistično večino, tako da ji je dovoljeno delovanje le pod njihovo kontrolo...

Pravljic mu Mladinska založba ni hotela izdati devet mesecev. Doživel je celo zavrnitev svoje povesti od „nižnjega odbora Mohorjeve družbe... „Po 62 letih se mi je to prvič zgodilo,“ je pisal prijatelju.

Iz rokopisne urejene zbirke Finžgarjevih pisem: „Ko bi jaz bil drugačnega poklica, bi gotovo skušali oblastniki nekaj žrtvovati za tisk in jih knjig. A tako bo težko kaj. Kot veriga drže vse v rokah in kljub majhnemu številu visok odlomek kavalikov (po zadnjem štetju nas je 87%) nima nič govoriti. No, kaj hočemo.“ (13. 4. 58). — „To so ljudje, ki nas zanje ni! To vi v tujini težko umejete...“ (2. 12. 58). — „Sedanja bukvarji so preveč enostranski, saj razumete. Vse od teh, ki smo zaznamovani, jim ne gre v kup. S temi možaki nimam prav nobenega stika in zveze...“ (4. 2. 59). — O Makalonci (ponatusu) pravi: „Mohorjani jo bodo veseli — če je ne bo sedem novih odbornikov ex genere KP odklonilo...“ in doda: „Svet se giblje in ziblje po svoje — po novem. Mi starci v novo ozračje ne spadamo več.“ (9. 9. 57).

Privatno pismo iz 1946 pa mi sporoča iz Ljubljane, da je Finžgar kmalu po „osvobojenju“, spričo sedmih umorov in pobojev ogorčeno očital novim oblastnikom: „Ljudje božji, saj to, kar delate, je goli komunizem!“

Po obsodbi škofa Rožmana je bil Finžgar silno pobit in razočaran ter

je ogorčen stopil k podpredsedniku vlade dr. M. Breclju, ga ostro prijel in mu rekel v obraz: „Lagali ste nam in potegnili ste nas.“ Vrgel je Breclju vsa titovska odlikovanja in mu pred odhodom izjavil: „Tako, sedaj veš, kaj mislim o vas. Sedaj pokličite OZNO, da me aretira.“

Kakšna tragedija ob koncu življenja se čuti iz stavka, ki ga je pisal našemu švicarskemu prijatelju, prevajatelju Pod svobodnim soncem, p. Schmidt: „Vse, kar nam je bilo nekoč sveto, so že pokopali...“ (AD 14. 6. 62).

(Prirejeno po dr. T. Debeljak, Spomini ob F. S. Finžgarju, Meddobje VIII, 3—4, str. 176—178)

Č A K A M O

V Predgovoru v Belogardizem pravi Franček Saje: „V prvi knjigi sem osvetlil slovenski sistem kvasilništva, nastanek in razvoj bele in plave garde v tako imenovani Ljubljanski pokrajini do italijanske kapitulacije. V drugi knjigi pa bom obdelal ustanovitev in razvoj slovenskega domobranstva, narodno izdajstvo na Primorskem, Gorenjskem in Šta-

jerskem.“ (Druga izdaja, Ljubljana 1952).

Na ovitku Metoda Mikuža knjige Pregled zgodovine narodnoosvobodilne borbe v Sloveniji stoji: „Zaradi izčrpnega prikazovanja gradiva po čisto znanstveni metodi se je avtorju celotno delo razraslo na štiri obsežne knjige, ki bo vsaka imela več kot 400 strani. Ostale tri knjige bodo izhajale postopoma, vsako leto ena.“ (I knjiga, Ljubljana, 1960).

Od Frančka Sajeta obljube je že trinajst let, a drugega dela ni in ni.

Od obljube Cankarjeve založbe na platnicah Mikuževe knjige je že pet let, a je doslej izšel le še drugi del, ki zajame čas do pomladi 1942.

Zakaj že ne izidejo dela o domobranceh? Komaj jih čakamo.

Mogoče zato ne, ker bo treba povedati, kje je dvanajst tisoč domobrancev, ki so jih Angleži izdali, vrnili iz Vetrinja komunistom, ti pa pobili pod Ljubnikom v Poljanski dolini, v okolici Škofje Loke in pri Crngrobu, v smeri proti Stari žagi v Kečevskem Rogu, v Teharjih, na Dolah pri Hrastniku in v Hudi jami pri Laškem ter blizu Brežic.

Posebno razpravljanje bi bilo potrebno tudi o vprašanju, ali mladi rod doma, ki je šel skozi komunistično šolo in na zunaj nosi še komunistično ime, vsaj v neki meri, v tistih, ki se niso predali uživanju in ki vsaj malo s svojo glavo mislijo, ne išče že izhoda iz komunistične kletke in komunističnega raja. Njegova in naša borba za svobodo (pod „našo“ borbo razumem borbo svobodnjakov doma in v tujini) še ne izhaja iz istih načel, tudi še nima istih meril, a **nujno vodi v isto smer**, kjer se bomo prej ali slej srečali in si podali roke. (N. Čretnik, Zbornik 1965, str. 156.)

PO DVAJSETIH LETIH

SLOKARJE V VIPAVSKI DOLINI APRILA 1945

S Furlanom sva pregledovala naše položaje nad Slokarji. Čaven na levi je skrivnostno molčal, na desni je iz otliskih pečin od časa do časa odjeknil strel.

Pred nekaj dnevi so oddelki devetega partizanskega korpusa, kateri je pred nemško zimsko ofenzivo štel na seznamih nad tisoč borcev, napadli novoustanovljeno postojanko primorskih domobrancev na Otlici. Glavnina posadke se je umaknila proti Colu, nekaj jih je bilo ubitih, ranjenih in zajetih, drugi pa so se umaknili po strmini proti Slokarjem.

Isti večer smo bili tudi mi poslani v Slokarje. Poznal sem samo nekaj fantov od prej, drugi so bili novi.

V drugi strojniški zasedi je ležal mlad fant. „Ali znaš ravnati s strojnico?“ sem ga vprašal. „Kaj da ne bi znal, saj sem bil šestnajst mesecev v Vojkovi brigadi,“ je odgovoril.

„In ti?“ sem vprašal drugega. „Jaz sem bil osemnajst mesecev v Gradnikovi brigadi,“ je odgovoril.

Vsi so odgovarjali približno enako: „Bil sem v Gradnikovi..., bil sem v Kosovelovi...!“

Gledal sem fante. V njihovih očeh se je odražalo nezaupanje.

Ko jih je v februarju in marcu izbruhal Trnovski gozd, smo jih mi vzeli v svoje vrste. Brez očitkov, brez maščevanja. Drugi so se skrivali po domovih. Spominjam se političnega komisarja Hrasta in obiska pri njem v Sv. Križu nad Ajdovščino. Ležal je bolan na domu. Ure dolgo smo se razgovarjali. Do-

kazovali smo mu, da se tudi mi borimo za Slovensko Primorje. S čisto zastavo, z našo pesmijo in našo besedo.

Pustili smo ga na domu, pustili tudi mnogo drugih!

Furlan je bil rezerviran. Edino, kar naju je zblížalo, je bilo poznanje z njegovim očetom, s katerim sva delila trpljenje in lakoto na otoku Ustici pri Siciliji.

Premlela sva vso zgodbo našega trpljenja. Moji vrstniki, prijatelji in znanci, nekdanji priporniki iz fašističnih kasarn v Neverkah pri Košani, so bili pretepani v vojašnicah italijanske soldateske v št. Petru na Krasu, po romanju po celi Italiji bili vrženi na otok Ustico pri Siciliji, od tam bili odvedeni v Padovo, kjer so jih po italijanski kapitulaciji 8. septembra 1943 zajeli Nemci, jih po desetdnevem križarjenju po Srednji Evropi prepeljali v Zagreb. Od tam so prišli v Ljubljano, kjer so oblekli domobranske uniforme.

Pojasnjeval sem Furlanu, ki je bil tudi pri partizanih ter imel čin vodnika, o razmerah v mojem rojstnem kraju. Pravil sem mu o groznih drugače usmerjenih ljudeh v zaporih in internaciji, pravil sem o povratku v domovino, kjer so možje in fantje našli po septembrskih dogodkih 1943 grobove ubitih domačih, prijateljev in znancev, katere so v zmagoslavju pobili partizani.

„Nemci se bodo umaknili s Primorske! Glede te zemlje je bilo in bo sporno vprašanje izključno med

Italijani in Slovenci! Ne morem si razlagati sodelovanja z italijanskimi partizani. Mar se Italijani bore za slovenske interese? Ali ne izgleda groteskno, da se italijanske brigade klatijo po slovenskih gozdovih v znamenju Osvobodilne fronte?

M. A. S.-ovci (pripadniki italijanske socialistične republike) so v Gorici ustrelili domobranca Klemenčiča in njegovega prijatelja. Protestirajo proti enotam srbskih četnikov, ki so zasedli del kraških vasi do same Gorice.

S kakšnimi naperi so naši organizirali šole v Trstu, Gorici, Idriji idr. Po tržaških ulicah odmevajo pesmi slovenskih domobrancev!“

Furlan je molčal.

Mogoče je v njem ostal stržen osemnajstmesečne vzgoje političnega

komisarja. Mogoče pa je na dnu srca zdvomil nad vsem, kar so mu trobili?

Prešla sva naše strojniške zasede, kjer so ležali bivši borci razbitih partizanskih brigad ter gledali na Čaven, Predmejo in in Otlico. Od Reke je prihajalo zamolklo grmenje.

Čez nekaj dni so se naše edinice umikale proti Gorici. Večina bivših partizanov, oblečenih v predelane italijanske uniforme pripadnikov Slovenskega Varnostnega zbora na Primorskem je ušlo nazaj k partizanom, drugi začasno domov.

Ko listam zgodovino dvajsetih let in se ustavim pri strahotnem seznamu prijateljev in znancev, zverinsko pomorjenih v kočevskih gozdovih in drugod, se nehote spomnim na Slokarje!

Jože Škrbec

Konec julija je zapisal bivši podpredsednik ZDA Nixon: „Umor vietnamskega predsednika Ngo Din Diema novembra lani za časa državnega udara, ki so ga spodbudile ZDA, je katastrofalno vplival na ameriški ugled širom Azije. Ta umor je eden najbolj črnih trenutkov v zgodovini ameriške diplomacije. Ne moremo se izogniti odgovornosti za tisto, kar se je zgodilo. Za naše prijatelje in zaveznike to pomeni, da morajo ZDA vsak hip zapustiti nekega svojega prijatelja in da dovolijo, da bo likvidiran, kakor mi je dejal neki minister za zunanje zadeve: „Kadar ZDA neka akcija ni všeč, letijo glave... in to zlasti tedaj, ko se ta akcija zgodi v deželi, ki je prijateljsko naklonjena ZDA. Splača se biti nevtralen, včasih pomaga celo, da si sovražnik. Z ozirom na takšna pojmovanja ni nobeno presenečenje, da postajajo naši zavezniki malodušni in zmedeni.“

Tako vse laže razumemo angleško izdajo naše vojske leta 1945. Mi smo bili Angležem naklonjeni, zato so nas izdali. Partizani so jih sovražili, zato so jih priznali.

LETA STRAHOTE NA IŽANSKEM (1941-1945)

Janez Klemenčič

(Nadaljevanje)

Domači fantje so to vrtenje nekaj časa gledali, potem pa udari eden z rokami po mizi, da se Lahí niso mogli zgnesti skozi vrata na prosto, ampak so šli kar po krajši poti skozi okna. Na kape in drugo so kar pozabili. Ižanska posadka se je kar v avtomobilih peljala na pomoč in maščevanje. Streljali se niso nič, pač pa so polovili nekaj fantov in mož in jih gnali v Želimlje, zaprli so jih na podu, nekaj dni zasliševali, potem pa so jih izpustili. Začela se je mrznja in sovraštvo.

Drug podoben primer se je zgodil malo kasneje v Iški. Iško so imeli že leta 1941 komunisti kot svoje zbirališče in zaradi naravne lege za najbolj varno skrivališče. Lahí so rekoč šli na poizvedovanje v Iško. Komunisti so jih opazili. Blizu komunistov sta bili dve Cojzlovi punčki iz Male vasi, ki sta trgali rože za Ljubljano. Neki komunist ju opozori: „Malo se skrijta, bomo mi malo počili.“ Ustrelili so, Lahí so pokazali pete, kjer je bilo kako kritje, povsod je kdo tičal. Za komunisti seveda niso upali.

Na angelsko nedeljo je bila zopet miroljubna procesija na Kurešček. Prevzvišeni je prišel na Ig že v soboto opoldne, popoldne smo se pa odpravili na Kurešček. Vreme je bilo rekam kisló, po malem je pršelo. Poroči se je zboljšalo, nastal je krasen dan. Salezijanci so uredili avtobusni promet proti Igu in proti Želimljam. Prišla je zopet velika množica res pravih božjepotnikov. Število smo cenili na pet tisoč. Pot na Kurešček je bila dobro zaznamovana. Komunisti

so obesili po obcestnih grmih in potresli po tleh vse polno rdečih listov s svojo propagando. Laški vojaki so delali častno stražo. Glavno opravilo je imel prevzvišeni. V svojem govoru je pozval vernike, da naj obljubimo Kraljici miru, da bomo vsako leto na to nedeljo imeli slovesno procesijo, če nas Marija obvaruje vojnih grozot.

V začetku septembra se je preselil v župnišče na Ig upokojeni župnik g. Erjavec. Pomagal je pridno v cerkvi, prevzel krščanske nauke. Po erem letu pa si je poiskal stanovanje drugod.

V septembru in oktobru leta 1941 so se okrog Kureščka pojavili že oboženi komunisti. Komunistično gibanje v hribih ni butnilo kar naenkrat na dan, pripravljalo se je že od prve svetovne vojne. V Zapotok se je štiri leta po končani vojni vrnil iz ruskega ujetništva kmet Peček vulgo Zajc. Bil je popolnoma boljševiškega mišljenja in življenja, propagande pa sam ni delal. V tem oziru je bil bolj goreč in delaven kmet Andrej Kikel. Ta je komaj čakal, kdaj bo napočil komunistični raj. Hotel si je pač povečati svoje posestvo s cerkvenim. Določil je že, da bo župnišče na Kureščku sedež kolhoza. Pa mu je hudo račun uneslo. Župnišče so Lahí požgali, on sam je pa tudi izgubil življenje. V komunističnem duhu so hoteli vzgojiti tudi m'adino, zato so ustanovili v Zapotoku društvo kmečkih fantov in deklet. Poskrbljeno je bilo za zvezo s središčem v Ljubljani. V Zapotoku je bil doma šofer Podržaj, ki se je

med svetom navzel komunističnih načel, potem jih pa doma prodajal svojim tovarišem. Na podoben način se je pokvarila mladina v vasi Visoko. Ljudje v tej vasi so bili dobri in verni. V Ljubljano sta se šla učiti dva ali trije bratje Grmek za ključavničarje. Dobro vzgojeni že doma niso bili, v mestu so se pa še bolj pokvarili. Domov so prinašali slabe časopise, strup se je začel prijemat tudi drugih. Posebno onih, ki so šli ob nedeljah rajše za priganjače na lov, kakor pa k službi božji. Središče pa, kjer so se zbirali, je bila kočica pod Kureščkom. Leta 1935 je neka Stanka Žitnik iz Ljubljane postavila pod Kureščkom kočico in odprla gostilno. Sem so prihajali komunistični odposlanci iz Ljubljane, posebno v jeseni leta 1941, ko jim je v Ljubljani postajalo prevroče. Spadali so večinoma med akademske kroge. Njihovo število so navajali s številko 46. Ti so se nastanili na Mokercu, oskrbovali so jih pa iz Ljubljane. Iz svojega bivališča so hodili potem v kočico pod Kureščkom. Kadarkoli so se mudili v njej, so jo dobro zastražili s strojnici. V to družbo so potem zahajali domači fantje in se popolnoma pokvarili. Navaden kmečki fant je postal popolen brezverec. „Dokler boste v Boga verovali in farje poslušali, se vam bo slabo gočilo.“ To je bilo njihovo mišljenje in njihov nauk.

Ravno izansko okolico so izbrali komunisti za kraj, kjer so postavili svoje celice. Največ zaradi tega, ker je bilo blizu Ljubljane, potem pa zaradi naravne lege, ker se je bilo mogoče najlažje skriti. Ta kraj je bila Iška. Dolga, težko pristopna soteska. V dolini Iške je bila prva komuni-

stična celica v Iški vasi. Vpeljal jo je tam obiskovalec srednje tehnične šole Japelj, sin Mihčeve Urške. Zbiral je okrog sebe mlade fante, govoril jim je in delil razne tiskovine. Pridobiti si je znal zopet člane društva kmečkih fantov in deklet. Pri teh je imel prvo besedo Mazi — Krogarjev iz Male vasi, ki je bil zelo častihlepen in je hotel nekaj pomeniti. Tako je bila vsa mladina pripravljena in čakala ugodnega trenutka. Japlju je pomagal pri agitaciji in propagandi delavec tobačne tovarne z imenom Krnc. Goreč komunist, ki je bil mnenja, da je treba cerkve podreti. Nastopa pa v tej propagandi še neka tretja zagonetna oseba, ki se je izčajala za urarja. Držal se je večsih v Mateni pri Strletu št. 3, največ pa v Iški vasi. V Iški vasi sami pa je pri posestniku Teglju imel čebule. Tegelj sam ga je najbolj pogruntal, da je komunistični propagandist. Da se je komunizem še bolj širil, so pripomogli šolmaštri. Že izvenšolsko delovanje učitelja Grašiča, je bilo tako, da se je mladina usmerjala v komunistično smer. Poleg tega so pa pripomogli še drugi učitelji. Nemci so namreč učitelje na štajerskem pregnali ali poslali na Hrvaško. Ti so si potem pomagali nazaj v ljubljansko pokrajino. Banovina ni vedela, kam z njimi, zato jih je razposlala na razne kraje, na razna dela. Večje usluge ni mogla skazati komunistični propagandi, kakor jo je s temi učitelji. Bili so izraziti komunistični propagatorji. Kako velik je bil njihov uspeh, je jasno razvidno iz tega, da je iz te okolice 42 fantov šlo med komuniste.

Tudi Zapotok je bil oblagodarjen s takim propagatorjem. Bil je mož

ene zapotoških učiteljic, z imenom Schweiger, sam tudi učitelj s Štajerskega. Bil je goreč komunistični propagandist in je vodil vso organizacijo v območju Kureščka. Nazadnje ga je pa le doletela — krogla. Za komunistično propagando je prav prišla gostilna Slov. planinskega društva v Iški. Soteska Iška je postala silno privlačna zaradi svoje divje krasote. Ljubljancani so delali izlete, nekateri premožnejši so si pa postavili svoje „vikend“ hišice, drugi so si razpeli šotore. V soteski je bilo postavljenih okrog 20 bolj ali manj čednih hišic. Eno izmed njih je vzelo v najem Slovensko planinsko društvo in odprlo v njej gostilno. Bolj varnega kraja za komunistične sestanke ni bilo nikjer. Lahi niso upali noter, ker je bilo hučo nevarno, komunisti so pa imeli varno zatočišče.

V vasi Ig sami pa je prevzel komunistično šolo čevljar Karel Horvat, ki se je s Hrvaškega nekod priženil na Ig. Za svoje učence je dobival fante sosedov iz takoimenovane Zabrvni. Poslušalcev je imel. Njegov nauk jim pa ni tako prežal njihovega mišljenja. Ob odločilni uri niso potegnili z njim, niti njegov sin ne. Nazadnje se je celo sam ohladil, se vrnil in ostal doma. Za ljubljanske odposlance in takoimenovane boljše ljudi so bili tajni sestanki pri Francetu Brezovniku. Nekak voditelj vsega gibanja je bil posestnik Meglič Martin, ki je takim odposlancem tudi dajal prenočišča. Tak je bil približno položaj na Igu konec leta 1941.

Lahi so se potuhnil, gledali, vse dobro vedeli, pa nič storili. Skušali se si samo udobno napraviti bivanje na Igu. Na vrtu Alojzija Uršiča so postavili obširno barako, kjer so imeli

obednico in sobo za razvedrilo. Odelku telefonistov se je pridružil na zimo še oddelek „quadrupedov“, kakor so rekli onim, ki so zdravili ranjene mule. Prvotno je bil ta oddelek v Tomišlju. Ker se ta ni čutil varnega, so ga premestili na Ig. Tu je postavil barako na vrtu Marije Žeravje, mule so imeli pri Tempcu in Uršiču. Na zimo je pritiskal mraz. Da bi Lahi pokazali, da tudi mraz znajo prenašati, je prišlo povelje, da morajo nositi le letno obleko. Seveda so vojaki pod letno obleko oblekli še zimsko.

1942

Debelo pa smo pogledali 16. marca zjutraj, ko smo vstali in stopili iz hiše. Okrog cerkve in po cesti avto pri avtu z napisi „Grenatieri de Sardegna“. Radovedni smo bili, kam je šlo vojaštvo. Zvedeli smo, da so napravili pohod proti Golemu. En del je šel čez Škrilje, drugi pa čez Želimlje. Morali so že zvedeti, da so v Mokercu komunisti. To ni bilo nič posebno težkega, ker so morali Lahi že davno priti na to, da Ljubljana pošilja komunistom pomoč. V mestnem skladišču je bilo ukradenih 400 edej, ki so šle za komuniste v Mokerc. Do Želimelj so jih pripeljali z avtom, od tam so jih pa morali kmetje iz Visokega peljati v Zapotok. Cesar iz Visokega je tožil: „Lahi bodo prišli in nam bodo vse požgali, ko božo to zvedeli.“ Tisti dan bi bili lahko Lahi vse komuniste obkolili in ujeli. Prišli so namreč iz Mokerškega skrivališča in plesali v gostilni pri Šuštarju na Golem. Pol ure, predno so Lahi prišli, so pa odšli. Za njimi v Mokerc niso upali, pač pa so z griča Golec streljali za njimi. Komunistov je bilo 46. Lahe so pa cenili na

4000. Brez uspeha so se odpeljali nazaj v Ljubljano. Škode ta dan niso napravili.

Komunisti so začeli šariti za Iško vasjo. Vodja komunističnega gibanja Japelj in Štefanov iz Iške vasi sta bila na straži ob novi cesti ki pelje na Gornji Ig. Prišla je laška patrolja. Najbrže sta začela nanjo streljati in tako opozorila Lahe nase. Patrolja je streljala in zadela Štefanovega do mrtvega, Japelj pa je zbežal. Zadeli so napačnega. Javnost so hoteli domači preslepiti ra ta način, da so trdili, da sta šla rabirat bršljan za butaro za cvetno nedeljo, Lahi pa da so takrat nanje streljali. Mrliča so odpeljali najprej v Ljubljano, odtam so ga pa pripeljali nazaj na izžansko pokopališče. To je bila prva komunistična žrtev ra Izžanskem.

Strah in trepet se je začel za molriške hribe na sv. Jožefa dan. Ta dan so prispeli Lahi od dveh strani: prišli so od Ljubljane in Velikih Lašč. Ljubljanski so začeli pri Golski cerkvi. Gospod župnik je hitel ravno iti obhajati, ko so ga prijeli. Pustili so mu samo malo časa, da je pospravil najvažnejše knjige. Njegovi služkinji sta komaj v naglici odnesli nekaj živeža in obleke. Župnika so odpeljali, župnišče pa zažgali. To se je zgodilo ob pol deseti zjutraj. Župnik je bil zatožen, da ima v župnišču in gospodarskem posloplju shranjene komunistične bombe in da z zvonjenjem daje znamenja komunistom, da so se vedeli ogniti Lahom. Izpred izžanske kaplanije smo ga gledali, kako se je za golsko cerkvijo dvigal dim proti nebu. Gorelo je potem ves teden in pogorelo župnišče in gospodarska posloplja. Kar je ostalo, so pa dobri

ljudje pokradli. Ostala je samo talozvana stara šola. Pred poldnem sta pribežali kuharica in dekla na Ig v župnišče in povedali, kako je bilo. Ostali sta na Igu dalje časa.

Župnika so peljali v grmovje kjer so bili že drugi Goljani. Trepetal je od strahu, kdaj ga bodo ustrelili. Zaprli so ga potem v hišo, nalašč spodaj kurili, da je bil v strahu, kdaj ga bodo živega sežgali. Proti večeru so odpeljali župnika in vse ujele v Ljubljano. Župnika so že drugi dan izpustili, drugi pa so šli večinoma v internacijo v Gonars.

Proti Kureščku so pa prišli Lahi iz Velikih Lašč. Ondotni duhovnik, gospod Breznikar je ravno bil pripravljen za maševanje. Ljudi ni bilo razen Pepe Zalar. Pripravili so takoj za požiganje. Pepa in gospodova sestra Angela sta v največji naglici spravili iz hiše najpotrebnejše. Volkaki so poškopili posloplje z nafto in zažgali z zažigalnimi bombami. Pokalo je in se kadilo, gospod Breznikar je pa maševal. Pogorelo je popolnoma vse do zadnjega trama župnišče in dvoje gospodarskih posloplij. Zažgali so pod pretvezo, da je imel gospod v župnišču komunistične tečaje. Iz te pretveze se vidi, da so bili Lahi dobro poučeni, da so bili sestanki (komunistični), samo zamenjali so župnišče in kočo. V koči so bili pa res sestanki, kakor je bilo že prej rečeno. Tudi kočja je bila popolnoma požgana. Cerkev je ostala nepoškodovana, Kraljica miru je varovala svoj dom.

Gospodu Breznikarju in njegovi sestri je pa laški oficir pokazal, naj greta na Turjak, da ne bosta padla v roke Lahom na Golem. Iz Turjaka sta se potem podala v Ljubljano.

(Bo še.)

OB DVAJSETLETNICI

(Nadaljevanje)

IZ ZAPISKOV ZAREŠKEGA ŽUPNIKA

Župnikova sestra Vida je prihitela in izročila bratu brevir in nahrbtnik s perilom. „Weiter! — Naprej!“ je kričal SS-ovec. Odšel je vdano z njim, v sencih mu je močno nabijalo, bil je docela zmeden in otopenel, kot v sanjah.

„Dušan, sem!“ ga je zdajci zdramil iz otopelosti znan glas. Pogledal je za glasom. Ne da bi se sploh zavedel, je z SS-ovcem prišel do ajdovske hranilnice in tam na glavni cesti je stala množica moških, okoli njih so stražili SS-ovci. Sredi moških je zagledal kriškega župnika, ki mu je mahal z roko. „Andrč, sodrug v nesreči!“ je vzkliknil in odhitel k njemu. „Schweigen! — Tiho!“ je besnel stražnik. Komaj zdaj se je ajdovski župnik ovedel. Ozrl se je naokrog: videl je zmučene in prepadene obraze nešteti nesrečnikov, z znamenji udarcev, z razmršenimi lasmi, za silo oblečene. Srce mu je stisnila ostra blečina. „Vipavske republike je konec!“ mu je šepetal sobrat. „Preostaja nam babilonska sužnost!“

Vida se je hitro odločila. Stekla je mimo vojakov in tankov v Šturje. „Gospod župnik!“ je zaihtela, „Dušana so Nemci prijeli. Že jih odpravljajo v Gorico.“ — „Tako j tečem tja!“ jo je pomiril župnik Gregorec. Še pravočasno je dospel do jetnikov. Z očmi jih je preletel in tam v zadnji vrsti je opazil oba duhovnika: ajdovskemu je tičal na hrbtu nahrbtnik, kriški pa je bil brez suknje in gologlav. Oba sta ga z roko pozdravljala.

Lesni trgovec in bivši ajdovski župan Anton Rizzato je medtem živo razpravljajal z nemškim poveljnikom. Dopovedoval mu je, da to niso nikaki partizani, pač pa mirni družinski očetje in sinovi. Resnični partizani so se umaknili v gore. Naj jih vendarle izpusti. Župnik Gregorec je pogumno stopil k poveljniku. „Gospod komandant!“ je pričel. „Vaši častniki trdijo, da hočete uničiti brezbožne komuniste, a tu ste prijeli naše verne ljudi in celo dva duhovnika, ki pač ništa komunista. Le kaj si bo mislilo naše ljudstvo, če mu odvzamete dušne pastirje. Kaj sta zakrivila duhovnika, da ju hočete deportirati v Nemčijo? Jamčim zanju!“

Poveljnik ga je prodirno pogledal in nato povesil oči. Morda je bil sam katoličan, morda mu je v onem hipu vstala v duši podoba lastnega župnika. Obrnil se je k naredniku in velel: „Izpustite ona dva duhovnika.“

Kriški in ajdovski sta oklevala. Kako naj zapustita sojetnike, med katerimi so bili tudi njuni župljani? A že ju je zajela nova skrb: kdo bo ščitil ženske, otroke, bolnike, zapuščene domove, če ne bo duhovnikov po vaseh? Pred Dušanovimi očmi je nenadoma vzrastla podoba svetogorske Matere božje, ki jo je treba rešiti. „Pojdiva!“ je zagrabil sobrata za roko. In odšla sta v svobodo.

Dolga kolona pobrancev se je tudi premaknila in stopila na težko pot internacije

Sedemindvajseti september! Dan groze, požarov, solza in krvi! Spet je

Atila vdrl v deželo, spet so Turki plenili in morili. Krvoločni SS-ovci so krdeloma vpadali v vasi, zažigali, strahovali in nasilno odvajali vse moške, ki so jih zasačili, v internacijo. Zaman jok in prošnja, zaman solze in obup.

SS-ovci so postopali zelo kruto z odpeljanci. Poniževali so jih in premišljeno mučili. Tega so prisilili, da jim je bil za nosača streliva, onega, da je kot težak popravljal ceste ali razstreljene mostove in spet drugega, da je pehal pokvarjena vozila. Najhuje so se pa znašali nad duhovniki, nemimi glasniki človeškega dostojanstva.

V štomazu so SS-ovci pograbili župnika Antona Žagarja. Na hrbet so n.u. naložili kaseto ročnih bomb, v roke so mu vtaknili zaboječke razstreliva in tirali so ga s seboj čez drn in strn, preko polja in njiv. Nemci so prožno preskakovali jarke in potoke, gospod Anton pa, težko obremenjen, je včasih zdrknil v mlakužo in celo padel na tla. SS-ovci so se tedaj surovo zakrohotali in ga še z biatom obmetavali. Kadar se mu je korak zaradi izčrpanosti zaustavljaj, so ga z brcami in sunki poganjali dalje. Župnik Žagar je molče, kot nek-daj Kristus, stopal po poti križa in ponižanja...

Na Colu so SS-ovci prijeli župnika Jožeta Petriča, ko se je vračal od bolnika, kateremu je nesel sv. potnico. Vtaknili so ga med druge odpeljance. Le kmalu so morali n-stopiti pot v negotovost. Po dolgi in zelo naporni hoji so dospeli v Podkraj. Tam so jih strogo zasliševali.

Na vrsto je prišel župnik. „Osebna izkaznica!“ mu je kričal Nemeč.

Izročil mu je dokument, na katerem je bil vpisan s poitalijančenim priinakom: Giuseppe Petruzzi, in mu skušal pojasniti, da se njegov priimek pravilno glasi Petrič. Toda Nemci ga sploh niso hoteli poslušati, le surovo so ga pahnili med druge pripornike, češ da jih Giuseppe Petruzzi ne zanima, ker iščejo nekega Jožeta Petriča, tudi duhovnika, ki se je močno izpostavil na goriški fronti in ki bi ga takoj obesili, če bi jim padel v pest.

Pobrani moški so morali nato nakladati na kamion opremo in perilo, ki so ga v Podkraju pustili pobegli italijanski vojaki. Nemški narednik, ki je nadziral delo, je z bikovko priganjal nakladače, župnika Petriča pa je obsopal s krepkimi brcami, da je često videl zvezde. Ko je bilo blago naloženo, so duhovnika postavili vrh cunj. Dva vojaka sta mu stopila ob stran za stražo in kolona nemških vozil je odárdrala iz Podkrajja. Stoje vrh kamiona je župnik Petrič gledal na Col in nizdol v Vipavsko dolino, kjer so številni stebri črnega dima pričali, da so upepeljene nove slovenske domačije.

V Prvačini je esesovska patrolja zgrabila župnika Josipa Drekonjo. Skupno z drugimi sotrpini je moral iti od hiše do hiše plenit vozičke in samokolnice, lopate in rovače, klešče in kladiva. Ko so se ujetniki primer-no opremili s potrebnim orodjem, so jih zagnali k razstreljenemu mostu nad Vipavo med Prvačin_o in Dornberkom in jim naročili, da morajo v treh dneh most postaviti.

Pripadnik nemškega inženirskega oddelka je vodil obnovitvena dela, dva esesovca pa sta neusmiljeno vih-tela bikovko nad delavci, tisti pa, ki

jo je najčešče in najizdatnejše občutil, je bil župnik Drekonja.

„Gospod župnik,“ ga je pomilovalno vprašal eden izmed faranov, „le zakaj ta nemška zlodja tako divjata prav nad vami? Saj ste vendar najbolj priden pri delu!“ — Ura teme in zlobe je tu. Satanu je dana oblast, da se lahko razbesni in izoivja. Satan bo seveda razlil strup svoje maščevalnosti in bes svojega gneva predvsem nad duhovnike, ki so poklicani, da rušijo njegovo gospostvo v dušah in na svetu.“ — „Satan bi bržda tako delal, a Nemci niso satan!“ — „Iz Jobove knjige in tudi iz Kristusovega trpljenja izhaja, da so izbruhli človeške hudobije velikokrat delo peklenskih sil. Blagor človeku, ki tudi v uri teme more razbrati znamenje časa; velik bo v ponižanju in junak v trpljenju.“

Pet minut pred sedmo je žabeljski župnik Rudolf Klinec stopil iz hiše. Tanki so grmeli v vas. Da bi ga ne dohiteli, je pospešil korak. Toliko da je stopil v cerkev, že so tanki drveli mimo cerkve proti Brju. Ura je bila sedem. Duhovnik si je začel nađevati mašniška oblačila.

Strežnik je stopil k oknu in vzkliknil: „Petrovo gori!“ Tudi župnik se je sklonil k oknu in videl, kako sta se dva stebra črnega dima vila pod nebo. Takoj je odložil paramente. Z obzidja za cerkvijo se je zazri na spodaj stoječo vas. Res je gorelo, pa nihče ni kričal k požaru, vladala je grobna tišina. Je zagorelo le slučajno? So zažgali Nemci? Stekel bi dol, a tanki so se še vedno podili po poti navzgor. Strežnik jo je udaril kar skozi vinograde in se vrnil z vestjo, da so Nemci zažgali Rafeljnov hlev.

Župnik je prebledel. So našli skrito municijo? Bodo zdaj zažgali vso vas? Dol mora, da posreduje, roti, rešuje. In že steče mimo tankov. Zagleda strašen prizor: Rafeljnov hlev in Batova lopa gorita z visokimi zublji, otroci in ženske jokaje vlačijo cule, par korakov stran pa stoji skupina moških, obdanih od esesovcev, ki jih krotijo z nanje naperjenimi strojnimi.

„Kaj pa je? Zakaj zažigate!“ zakliče župnik nemškemu poveljniku. „Komm, hier! Pridi, semkaj!“ mu Nemeec s prstom kaže med prijete moške. „Župnik sem!“ se ta protivi. „Tiho! Le-sem!“ tuli Nemeec. Župnik pristopi. Rafelj ga prosi, naj izposluje, da lahko spravi bolnega očeta iz sobe, a Nemeec odurno odkloni. Srečko skoči k goreči lopi, da bi izvleke voz, pa esesovec ga s puško suni med zajete. Starejši mož roti Nemece, naj mu dovolijo, da zbudi otroke, ki spijo v bližini goreče lope, a ti rjovejo, naj bodo tiho, sicer bodo streljali. Župnik se hoče izviti iz gruč, da bi posredoval, a ga grobo pahnejo med ujetnike.

Niso pretekle tri minute, odkar je župnik padel Nemeem v roke, že zaukaže poveljnik: „Naprej!“ — „Naprej!“ ponavljajo vojaki in suvajo pobrance. Skupina se pomakne proti Kasovlju. Pa niso naredili sto korakov iz vasi, ko zadoni povelje: „Stoj!“ Vsi se ozrejo. Župnik, ki je stopal zadnji, z očmi preleti obraze, polne strahu in groze. Vseh pobrancev je bilo petnajst: mož, fantov in celo nekaj petnajstletnikov. Vsi so drevneli ob misli, da so Nemci odkrili orožje, zažgali vas in da jih zdaj postrelijo.

(Bo še)

DRUŠTVENE NOVICE

Namesto uradnega poročila o 8. občnem zboru DSPB - BA ponatiskujemo poročilo, ki ga je ob tej priliki objavila Svobodna Slovenija 1 - 4 - 1965. (Njen sourednik g. Slavimir Batagelj je bil na taboru v tem svojstvu. Op. ured.)

OD 7. DO 8. TABORA DSPB

Društvo slovenskih protikomunističnih borcev v Buenos Airesu je imelo 7. redni tabor dne 22. septembra 1963. Na njem je bil izvoljen naslednji odbor: Starešina Stane Bitenc, strokovni načelnik Miha Benedičič, pomočnik Franc Prelog, članski načelnik Viktor Berlot, pomočnik Bogo Pregelj, zgodovinski in tiskovni referent Jože Škulj, tajnik Anton Skubic. Krajevni odborniki: Jože Rome, Lanus; Slavko Urbančič, San Justo; France Šturm, Ramos Mejía; Peter Klobovs, San Martín. Kurat: č. g. Jože Guštin. Nadzorni odbor: France Krištof, Janez Kralj in Maks Loh.

Zaradi notranjih trenj, ki so nastala v organizaciji, in ki na rednem občnem zboru borčevske organizacije dne 22. septembra 1963 niso bila rešena, je odbor Društva slov. protikom. borcev sklical za 5. januarja 1964 izredni tabor z dnevnim redom: Vestnik — Zveza — Slučajnosti. Poročilo o njem smo prinesli v Sv. Sloveniji z dne 9. jan. 1964. V njem je zapisano, da je bila na izrednem občnem zboru „živahna prijateljska izmenjava misli o delu izvršenega odbora, o društvenem glasilu in o Zvezi“. Povedano je bilo tudi, „da so bili za konsolidacijo razmer sprejeti potrebni sklepi“.

Razvoj nadaljnjih dogodkov je pokazal, da do konsolidacije razmer v borčevski organizaciji ni prišlo. Odbor s starešino Stanetom Bitencem na čelu je dne 19. novembra 1964 objavil v Sv. Sloveniji sklicanje osmega rednega tabora za 21. marca 1965.

V sredini decembra 1964 pa so člani Društva slov. protikom. borcev začeli dobivati razmnoženo vabilo, v katerem trije člani DSPB Jože Grabnar, Ivan Oven in Janez Janežič „na željo in pooblastilo članstva sklicujejo za nedeljo 27. decembra 1964 osmi tabor Društva slov. protikom. borcev v Argentini“. V dnevnem redu je bilo navedeno, da bo zjutraj najprej maša, zatem ob pol desetih v Našem domu v San Justu „spominska slovesnost“, ob deseti uri pa „ostali del tabora po društvenih statutih“.

Tako sta bila sklicana dva osma tabora na različnih krajih. Eden po odboru, drugi pa po navedenih treh članih.

27. decembra je bil v Našem domu v San Justu sestanek tistih članov DSPB, ki so se odzvali vabilu Jcžeta Grabnarja, Ivana Ovna in Janeza Janežiča. Iz poročila, ki ga je o tem sestanku napisal g. Ivan Korošec, je razvidno, da je bila najprej spominska proslava, na kateri je imel govor Ivan Korošec; po himni „Oče, mati“ pa je bilo „nadaljevanje tabora — občni zbor z volitvami“, pri katerih je bil izvoljen naslednji odbor: Starešina Ivan Korošec, tajnik J. Avguštin, strokovni načelnik M. Prelog, članski načelnik J. Grabnar, gospodarski načelnik M. Amon, tiskovni referent A. Škrjanc, zgodovinski referent T. šušteršič in nadzorni odbor J. Jenko. Izvoljeni so bili tudi „pomočniki in referenti“. V poročilu je navedeno, da je v razsodišče „izvoljen dr. Komar A.“, kar je verjetno napaka, ker dr. Komarja A. ni med slovenskimi emigranti v Argentini, pač pa je dr. Komotar A. v Uruguaju.

V poročilu ni bilo več navedeno, da je to 8. tabor, niti ni bilo povedano, da je to ustanovni tabor.

Odbor s starešino Stanetom Bitencem na čelu pa je februarja meseca 1965 razposlal med člane društva slov. protikom. borcev okrožnico, v kateri navaja:

„Enotna organizacija Društva slovenskih protikomunističnih borcev je sedaj razdvojena. Z odepitvijo dela članstva, ki je ustanovil svojo organizacijo protikomunističnih borcev s pridevkom „Tabor“, imamo sedaj dve ločeni in samostojni organizaciji ter dve glasili: a) Društvo slovenskih protikomunističnih borcev (DSPB) in Zvezo DSPB (tako se organizacija od ustanovitve imenuje), glasilo: Vestnik; b) Društvo slovenskih protikomunističnih borcev Tabor (DSPBT) in Zveza DSPB Tabor (od 5. septembra 1964), glasilo: „Tabor“.

V nadaljnjem odbor DSPB v okrožnici ugotavlja: „Zavedamo se in tudi nima smisla prikrivati, da naša nesloga škoduje prvotnemu namenu organizacije, našim skupnim sovražnikom pa zelo koristi. Kljub temu ne moremo čez dejstvo, da imamo sedaj dve ločeni organizaciji in se zato mora tudi članstvo do sedaj enotne organizacije odločiti, s katerim odborom želi sodelovati in ga podpirati. Nobena organizacija ne more uspešno delovati brez urejenega članskega seznama.

Odločitev je važna in nujna! Vsak član ima pravico soodločanja, voliti ali biti voljen samo v organizaciji, kjer je po svojem prepričanju včlanjen, plačuje članarino in z njo sodeluje. Pri nobeni organizaciji ni važno število članstva, ampak ideološka strnjenost in jasni pogledi v delovanju. Kakorkoli se odločite, sovraštvo ne sme biti nagib za vašo opredelitev. Vsak član naj po svoji pameti pretehta in presodi. Nikomur se nečemo vsiljevati, vsak se naj po svoji vesti in prepričanju odloči. Čas in dejstva bodo ocenili pravilnost vaše odločitve.

Krajevna društva DSPB so organizatorično povezana v Zvezi DSPB. Na enak način so društva SPB - TABOR povezana v Zvezi DSPB - TABOR. Krajevnih organizacij in njih Zveze zato ni mogoče ločiti in se mora vsak član samo preko svoje krajevne organizacije odločiti, katero Zvezo podpira.“

Iz gornje okrožnice je razvidno, da je odbor Društva slov. protikom. borcev priznal, da poleg te organizacije obstoja še druga „s pridevkom Tabor“, ter je članstvo organizacije pozval, da se naj opredeli za eno ali drugo, ker so krajevna društva vsake organizacije „organizatorično povezana“ v svoji Zvezi.

8. tabor Društva slov. protikom. borcev v Argentini je bil napovedanega dne t. j. 21. marca 1965 popoldne na Pristavi. Z njega so bili poslani pozdravi starešini Zveze DSPB pisatelju Karlu Mauserju ter društvom v Clevelandu, Torontu in Gilbertu. Sledila je kratka spominska proslava ob vstopu v dvajsetletnico nasilne smrti domobrancev. Spominski govor je imel Miha Benedičič. Pred nadaljevanjem dnevnega reda se je starešina v govoru spomnil tudi nedavno v Londonu umrlega člana ing. Albina Mozečiča. Iz poročil načelnika članstva je bilo razvidno, da je odbor izključil v poslovni dobi 17 članov, 3 so izstopili, 2 sta se pa izselila. Povedal je, da je odbor dobil podpisanih in vrnjenih 87 izjav, v katerih se člani priznavajo za člane DSPB. Zatrjeval je, da število članstva še ni dokončno.

Na taboru so še poročali tajnik Anton Skubic, članski načelnik Viktor Berlot, gospodarski načelnik France Šturm, upravnik Vestnika Janez Kraj in starešina Stane Bitenc, ki je podal razvoj dogodkov v organizaciji, ki so privedli do sedanjega stanja.

Pred volitvami je tabor odobril spremembo pravil v tem smislu, da je odbor sestavljen iz 7 članov in sicer starešine, članskega načelnika, gospodarskega načelnika, tajnika, tiskovnega referenta in dveh odbornikov. Širši odbor pa sestavljajo ožji odbor in predstavniki krajevnih jeder.

Za volitve je bila predložena odborova lista z naslednjimi funkcionarji: Starešina Bogo Pregelj, namestnik in članski načelnik Viktor Berlot, gospodarski načelnik France Šturm, tiskovni referent Pavle Rant, tajnik Rudi Eras, odbornika Stane Bitenc in Anton Skubic. Za člane širšega odbora Slavko Urbančič, Franc Zorec, Beno Tišar in Ježe Čampa. Za nadzorni odbor Miha Benedičič, Janez Kralj in Maks Loh.

Volitve so bile tajne. Glasovalo je 49 članov osebno in 44 po pooblaštilih. Predlagani odbor je bil izvoljen s 86 glasovi, 4 so bili proti, 3 glasovnice so pa bile prazne.

Pri slučajnostih je bil sprejet predlog g. Smersuja, naj bi novi odbor zaradi skupne proslave padlih borcev povabil k sodelovanju tudi petčlanski spominski odbor Organizacije Tabor.

D. S. P. B.
V ARGENTINI
Predsedniku ZDSPB Karlu Mauserju

Buenos Aires, 24. marca 1965.

Spoštovani g. predsednik!

Vsi člani, zbrani na svojem rednem osmem taboru — občnem zboru, dne 21. t. m., pošiljamo Vam in članom Zveze bratske pozdrave.

Zveza DSPB, ki ji predsedujete, naj postane z našo pomočjo trdnjava nam preživelim borcem in vsem Slovencem v zamejstvu, iz katere bomo črpali moč in pomoč za našo vztrajnost pri idealih, ki smo si jih prisvojili, ko smo vstopili v naše društvo DSPB v Argentini.

V imenu borcev v Argentini lepo pozdravljamo.

Tajnik:

R. Bras

Starešina:

B. Pregelj

DRUŠTVO SLOVENSКИH PROTİKOMUNISTIČNIH BORCEV V ARGENTINI

Morón, 23. marca 1965.

Spoštovani g. direktor
msgr. Anton Orehar

Člani gornjega društva, zbrani na osmem rednem taboru — občnem zboru, dne 21. t. m., Vam pošiljamo vdanostne pozdrave.

Naj Vam Vsemogočni podeli milosti, da bi še v naprej skrbeli za naš dušni blagor in vseh Slovencev v Argentini z največjimi uspehi v Vašem vzvišenem poslanstvu, pri čemer Vam bomo mi borci stali vedno ob strani.

V imenu borcev Vas vdano pozdravljamo.

Tajnik:

R. Bras

Starešina:

B. Pregelj

POZDRAVI

Slovenski protikomunistični borci v Argentini pošiljamo s svojega rednega osmega tabora — občnega zbora (21. 3. 1965), vsem borcem po svetu pozdrave z željo, da bi vztrajali na poti, katero smo nastopili leta 1945, saj zaenkrat še nimamo nobenih potreb spreminjati svojega gledanja izpred dvajsetih let.

Enako pozdravljamo naše trpeče brate doma. Dragi bratje! Nismo vas še pozabili — kakor ne naših pokojnih soborcev, katerim bomo letos s skupnimi močmi — vsi resnično združeni — postavili časten spomenik. Mi tukaj še vedno vztrajamo na poti, ki smo jo z vami začeli v prvih letih našega protikomunističnega boja. V svobodni tujini bomo nadaljevali boj, dokler ne počni obroč suženjstva, v katerem trpite že dvajset let. Prepričani smo, da se bomo kmalu znašli v bratskem objemu z vami pod svobodnim soncem v naši prelepi, zedinjeni in svobodni Sloveniji.

Pozdravna pisma so bila poslana tudi krajevnim društvom v Clevelandu, Torontu, Gilbertu in Milwaukeeju.

DSPB Buenos Aires je sredi februarja razposlalo dopis vsem borcem, kakor je natisnjen v poročilu o 8. taboru DSPB v tej številki (povzeto po Svobodni Sloveniji 1. 4. 1965).

Temu besedilu je bila priložena izjava, ki se glasi; Podpisani potrjujem svoje članstvo pri DSPB z glasilom Vestnik.

Teh podpisanih izjav je DSPB do osmega občnega zbora prejelo 87. Nekaj je bilo zavrnjenih zaradi nepopolnih podatkov, nekaj drugih pa je — kakor sporočajo — na poti.

Prepričani pa smo, da se bodo po zadnjem občnem zboru prijavili še mnogi, ki se doslej niso mogli odločiti odn. tisti, ki jih gornji poziv DSPB še ni našel.

Na 8. občnem zboru — taboru DSPB 21. marca je bilo soglasno sprejeto na predlog Rudolfa Smersuja naslednje: V reviji Tabor št. 3, 1965, smo na strani 54 brali, da so borci, zbrani na sestanku v San Justu 27. decembra 1964, kjer se je rodila buenosaireska DSPB Tabor, sklenili imenovati poseben prireditveni odbor za pripravo žalne spominske proslave, združene z odkritjem spomenika vsem žrtvam komunistične revolucije. V ta odbor so bili izvoljeni naslednji soborci: Janko Žirovnik, Emil Cof, Jože Rome, Maks Loh in Viktor Grčar. Zato Smersu predlaga, naj bi DSPB Buenos Aires povabilo navedene soborce s posebnim pismom, naj se pridružijo Odboru za spominsko ploščo padlim borcem, ki deluje v okviru DSPB na osnovi sklepov prejšnjih občnih zborov. S tem bi, prav ob letošnjih spominskih proslavah najlepše pokazali, da nad vsemi možnimi razlikami v mišljenju vlada skupnost in edinstvo. Smersujev predlog je bil, kot rečeno, soglasno sprejet z navdušenjem. Tajništvo DSPB je pisma navedenim soborcem že odposlalo.

Iz pisma, ki ga je član DSPB Maks Loh poslal Ivanu Korošču dne 23. marca letos, razberemo, da ne bo sodeloval v prireditvenem odboru, ki ga je za izvedbo letošnjih spominskih proslav izbralo DSPB Tabor 27. decembra 1964 na ustanovnem občnem zboru v San Justo. Pismo zaključuje Maks Loh z naslednjimi besedami: „Lepo Te prosim, da stvar dobro premisliš, in upam da boš prišel do sklepa: napravili bomo samo eno sámo, pa veličastno proslavo.“

Na 8. občnem zboru DSPB je bilo sprejeto, da se zviša članarina DSPB za leto 1965 na 300 pesov. Člani borci imajo s tem tudi že plačano naročnino za Vestnik. — Naročnino pošiljajte na naslov Franceta šturma, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires, ali pa oddajte osebno poverjenikom.

V konzorcij Vestnika so bili na seji DSPB izbrani: Benedičič Miha, Bitenc Stane, Loh Maks, Rant Pavle, Skubic Tone.

Vsebina: V Sloveniji se je kaj spremenilo? — Bili so mučeni in pomorjeni — Izjava ZDSPB — Morda še niste brali — Direktor Anton Orehar — monsignor — + ing. Albin Mozetič — + Janko Jazbec — V pripravah na 20-letnico — Molitvena zveza — Povejmo si odkrito — Novice iz Slovenije — Slokarje v Vipavski dolini aprila 1945 — Leta strahote na Ižanskem (1941 do 1945) — Iz zapiskov zareskega župnika — Društvene novice

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 817.736
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

Vestnik: es el Informativo de los Excombatientes anticomunistas
eslovenos; is the voice of Slovenian anticomunist veterans.